

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Brandejská

Mladistvý jako subjekt přestupků proti občanskému soužití

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Mladistvý jako subjekt přestupků proti občanskému soužití** vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 119 388 znaků včetně mezer.

V Kolíně dne 29. března 2022

Kateřina Brandejská

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala svým rodičům za jejich materiální a psychickou podporu, kterou mi poskytli v průběhu mého studia. Bez nich by tato práce nikdy nevznikla.

Dále bych chtěla poděkovat vedoucím přestupkových oddělení Mgr. Michaele Havlíkové, Stanislavě Režné a vedoucí odboru vnitřních věcí Bc. Jaroslavě Chalupové za ochotu, konzultaci a poskytnutí statistických údajů pro výzkumnou část této práce.

Touto cestou bych také ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Monice Horákové, Ph.D. za podnětné rady při zpracování mé práce.

Obsah

1. Vymezení základních pojmů	9
1.1. Mladistvý.....	10
1.2. Přestupek.....	12
1.3. Občanské soužití.....	14
1.4. Přestupky proti občanskému soužití.....	15
2. Správněprávní odpovědnost za přestupky	18
2.1. Podmínky vzniku odpovědnosti za přestupek.....	19
2.2. Odpovědnost mladistvého pachatele za přestupky.....	21
3. Hmotněprávní úprava přestupků proti občanskému soužití	23
3.1. Ublížení na cti: § 7 odst. 1 písm. a).....	24
3.2. Ublížení na zdraví: § 7 odst. 1 písm. b).....	25
3.3. Narušení občanského soužití: § 7 odst. 1 písm. c).....	25
3.4. Jednání vůči příslušníku národnostní menšiny a dalším osobám.....	27
4. Správní trestání mladistvých	28
4.1. Základní zásady správního trestání mladistvých pachatelů.....	29
4.2. Správní tresty ukládané mladistvým a jejich charakteristika.....	31
4.2.1. Napomenutí.....	31
4.2.2. Pokuta.....	33
4.2.3. Zákaz činnosti.....	34
4.2.4. Propadnutí věci nebo náhradní hodnoty.....	34
4.3. Upuštění od uložení správního trestu mladistvému delikventovi.....	35
4.4. Ochranná opatření ukládaná mladistvým a jejich charakteristika.....	36
5. Procesněprávní úprava řízení s mladistvým pachatelem	38
5.1. Ochrana soukromí mladistvého.....	39
5.2. Zákonný zástupce, opatrovník mladistvého.....	40
5.3. Orgán sociálně-právní ochrany dětí.....	41
5.4. Společné řízení.....	43
5.5. Příkaz na místě.....	44
6. Posouzení četnosti přestupků proti občanskému soužití páchaných mladistvými a efektivity správních trestů za tyto přestupky	46
Závěr	49
Seznam pramenů a literatury	52
Abstrakt	56
Abstract	58

Seznam použitých zkratek

- **Listina:** usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- **OSPOD:** orgán sociálně-právní ochrany dětí
- **OZ:** zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **SŘ:** zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- **TZ:** zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **Úmluva:** sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
- **Ústava:** ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- **ZNP:** zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- **ZOP:** zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů
- **ZSVM:** zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila téma *Mladistvý jako subjekt přestupků proti občanskému soužití*. Cílem této diplomové práce je právně analyzovat a následně zhodnotit hmotněprávní aspekty přestupků proti občanskému soužití a procesněprávní úpravu vedení řízení proti mladistvému pachateli těchto přestupků, včetně ukládání správních trestů správními orgány. Dalším záměrem předkládané práce je navrhnout možnou právní úpravu v oblasti správního trestání mladistvých pachatelů. V práci rozeberu správněprávní odpovědnost mladistvého za přestupky, úpravu přestupků proti občanskému soužití, dále druhy správních trestů a ochranných opatření, které je možné mladistvému za přestupky proti občanskému soužití uložit. Zaměřím se na odlišnosti správního trestání mladistvých a zletilých pachatelů.

Deliktní činnost mladistvých je tématem, jež rezonuje společností. Kriminalita mladistvých je rozšířeným sociálním jevem, ve kterém se projevuje vzestupný trend. Veřejnost více vnímá provinění, která mladiství páchají, tedy se jí spíše „dotkne“ trestněprávní odpovědnost mladistvých. Také zákonodárce toto potvrzuje, neboť samostatným zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSVM“), je upravena celá komplexní úprava trestní odpovědnosti mladistvého a řízení proti němu vedeného. Správněprávní odpovědnost mladistvého či přestupkové řízení s ním nemá právní úpravu v jediném zákoně, v mnoha případech je pak nutné sáhnout k analogickému použití trestněprávních předpisů.

Přestupkové činnosti mladistvých není věnováno tolik pozornosti jako jejich trestné činnosti. Mladiství páchají přestupky, i když nemusí jít o přestupky proti občanskému soužití. U mladistvých pachatelů recidivistů pak v budoucnu může docházet až k páchání trestné činnosti. Přesto tomuto tématu není věnována taková pozornost, jakou by si zasloužilo. Trestní činnost mladistvých je tématem atraktivnějším. Jedním z důvodů je pravděpodobně menší společenská škodlivost správních deliktů ve formě přestupků. Nebezpečnost přestupku je pro společnost malá, jedná se o méně závažné protiprávní jednání. Veřejnost zapomíná, že pokud v raném věku páchá jedinec přestupky, v budoucnosti může (a často i bude) páchat závažnější trestnou činnost. Proto je třeba působit na mladistvé pachatele a trestat jejich deliktní činnost, aby se budoucí protiprávní činnosti vyhnuli. Dále je nutno vyvíjet preventivní činnost pro zamezení tohoto škodlivého jednání, napravovat mladistvé, čemuž by mohlo dle mého názoru pomoci lepší propracování problematiky správního trestání mladistvých pachatelů na zákonné úrovni.

Přestupky proti občanskému soužití jsou upraveny v § 7 odst. 1 až 3 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o hojně projednávané přestupky,¹ i proto jsem si zvolila právě je. Objektem skutkové podstaty je občanské soužití, chráněn je tedy zejména zájem na bezporuchovosti občanského soužití. Tento pojem budu dále rozebírat, v úvodu bych ale ráda zmínila, že občanské soužití je důležité, neboť v sobě zahrnuje veškeré lidské vztahy a interakce v daném místě a čase. Přestupky proti občanskému soužití nechrání však pouze lidské soužití, ale rovněž dle jednotlivých skutkových podstat i čest, důstojnost a dobré jméno člověka, jeho zdraví či postavení národnostních menšin.

Dosažením patnáctého roku věku se dítě stává deliktně odpovědným.² Za porušení norem správního práva nese odpovědnost, se kterou se pojí možnost uložení správního trestu. Mladiství mohou být (při naplnění znaků skutkových podstat) za přestupky i sankcionováni. Přesto je nutné mladistvým v řízení, které proti nim může být vedeno, poskytnout zvýšenou ochranu a hájit jejich zájmy. Mladiství pachatelé jsou jedinci na prahu dospělosti, jsou ale stále dětmi, neboť zletilosti dosud nedosáhli. Po dovršení patnáctého roku věku a ukončení povinné školní docházky se rozhodují, kam v životě povedou jejich další kroky, zda budou pokračovat v dalším studiu na středních školách či učilištích, nebo se zapojí do pracovního procesu.

Mladiství pachatelé nemají potřebné životní zkušenosti a znalosti k tomu, aby se mohli účinně a úspěšně bránit. Jejich vývoj je ovlivněn prostředím, ve kterém vyrůstají, a lidmi, kteří je vychovávají. V mladém věku se mnohdy může stát, že se mladistvý stává členem skupiny problémových vrstevníků a tím se zvýší riziko páchaní protiprávní činnosti. Účelem přestupkového řízení není mladistvé potrestat, ale opět je začlenit do společnosti a dosáhnout toho, aby v budoucnu vedli řádný život. Neméně důležitým cílem je zachytit problémové mladistvé, věnovat jim náležitou péči a tím přispět k jejich převýchově. Je kladen důraz na výchovnou funkci uloženého správního trestu, neboť potrestání není cílem sankcionování mladistvých.

Svou práci strukturně rozdělím do šesti kapitol. V úvodní kapitole se zaměřím na základní pojmy související s tématem diplomové práce. Zde využiji hlavně teoretické vědecké metody, a to analýzu a komparaci s předchozí právní úpravou a s předpisy trestního práva. Konkrétně rozeberu pojem mladistvý, přestupek v obecné rovině, občanské soužití, také shrnu charakteristiku přestupků proti občanskému soužití. Ve druhé kapitole se budu zabývat odpovědností, resp. správněprávní odpovědností mladistvých za přestupky. V následující kapitole pak analyzuji a popíši jednotlivé skutkové podstaty přestupků proti občanskému

¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 251/2016 Sb., zvláštní část, str. 44

² § 18 zákona č. 250/2016 Sb.

soužití, jak jsou uvedeny v § 7 zákona č. 251/2016 Sb., které mohou být spáchány mladistvými pachateli. Ve své diplomové práci se budu pro zodpovězení hypotézy zabývat výzkumnou otázkou: **Je současná hmotněprávní úprava ve vztahu k mladistvému pachateli přestupků s ohledem na praktické zkušenosti vybraných obecních úřadů dostačující? Je četnost páchání přestupků mladistvými pachateli ve vybraných regionech vysoká?** Hypotéza, ze které vycházím, zní: Současná právní úprava přestupkové odpovědnosti mladistvých osob není dostačující.

Z hlediska procesněprávní úpravy budu poté v práci zkoumat jednotlivé odlišnosti vedení přestupkového řízení proti dospělému a mladistvému pachateli, zaměřím se rovněž na pojem správního trestání mladistvých. V úvodu této kapitoly rozeberu základní zásady trestání mladistvých a jejich uplatnění. Dále se budu zabývat jednotlivými správními tresty, které lze mladistvému pachateli přestupku proti občanskému soužití uložit, a jejich efektivností. Pro zodpovězení hypotézy si kladu tyto výzkumné otázky: **Vede uložení správního trestu mladistvému pachateli k jeho nápravě? Mají jednotlivé ukládané tresty na mladistvé plánované účinky a jsou funkce, které mají tyto tresty plnit, naplněny?** Má hypotéza zní: Uložené správní tresty mladistvým pachatelům přestupků plní svou výchovnou a preventivní funkci.

Výzkumná část práce se poté zabývá zkoumáním četnosti páchání přestupků ve správních obvodech měst Kolín, Kutná Hora a Čáslav v letech 2018 až 2021. V této kapitole analyzuji statistické podklady, které mi byly poskytnuty ze strany Odboru správních činností a přestupků Městského úřadu v Kolíně, Odboru správního, oddělení přestupků Městského úřadu v Kutné Hoře a Oddělení vnitřních věcí Městského úřadu v Čáslavi, a zhodnotím efektivnost správních trestů ukládaných mladistvým pachatelům. V práci využívám především normativní výzkum při navrhování možné právní úpravy problematických otázek.

Při psaní diplomové práce čerpám primárně ze současné právní úpravy zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, a zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, jakož i z důvodových zpráv a komentářů k těmto zákonům. Pracuji rovněž s předchozí právní úpravou, tedy se zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích, při čemž využívám komparativní metodu. Využívám také rozsudky soudů, převážně rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, a odborné články. Pro výzkumnou část práce zpracovávám statistické údaje týkající se přestupkové agendy Městského úřadu Kolín, Kutná Hora a Čáslav. Tato diplomová práce vychází z právního stavu ke dni 31. 3. 2022.

1. Vymezení základních pojmů

Přestupkové právo spadá pod správní právo trestní, jež je subsystemem práva správního, nejedná se o samostatné právní odvětví.³ Řadí se pod právo veřejné. Správní právo trestní v sobě zahrnuje nejen hmotněprávní úpravu správních deliktů, ale i postih za tato protiprávní jednání v oblasti veřejné správy a meze ukládání správních trestů. Předmětem správního práva trestního je úprava správněprávní odpovědnosti pachatele za spáchaný správní delikt a podmínky její realizace. Rozhodování o správních deliktech a ukládání správních trestů se neodehrává před soudními orgány (jak je to v případě trestných činů), nýbrž před příslušnými správními orgány.⁴ V řízení o přestupcích proti občanskému soužití těmito orgány rozumíme obecní úřady obcí, případně komisi pro projednávání přestupků, která je zřizována jako zvláštní orgán obce.⁵ Správní trestání tedy označuje tu činnost veřejné správy, ve které věcně a místně příslušné správní orgány rozhodují o správních deliktech (o vině obviněného) a ukládají za ně pachatelům správní tresty. Jinými slovy dochází k realizaci správněprávní odpovědnosti. Dle Kopeckého je správní trestání stíháním porušení právních pravidel chování ze strany správních orgánů.⁶ V této kapitole vymezím základní pojmy, které souvisí s danou problematikou.

V právní úpravě na ústavní úrovni není výslovně zakotvena pravomoc správních orgánů rozhodovat o vině a trestu za správní delikty, v čl. 90 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“), je sice stanovena pravomoc soudu rozhodovat o vině a trestu za trestné činy, o pravomoci správních orgánů zde ovšem není zmínka. Přestupky řadíme mezi správní delikty. Podmínky odpovědnosti za přestupky upravuje zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen „ZOP“). V něm je zakotvena obecná část přestupkového práva a také způsob vedení přestupkového řízení. Vybrané skutkové podstaty jednotlivých přestupků, tedy zvláštní část přestupkového práva, jsou pak zakotveny v zákoně č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích (dále jen „ZNP“). Tento zákon nekodifikuje veškeré skutkové podstaty přestupků, neboť tyto jsou obsaženy rovněž v množství jiných zákonů upravujících výkon veřejné správy v různých oblastech. V těchto zvláštních zákonech musí být protiprávní čin přímo jako přestupek označen, v opačném případě nejde o přestupek, nýbrž o jiný správní delikt.⁷

³ ŠKUREK, Martin. *Evropské správní právo trestní a postihování přestupků v ČR*. Praha: Leges, 2015, s. 24

⁴ FRUMAROVÁ, Kateřina a kol. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017, s. 22

⁵ § 60–61 zák. č. 250/2016 Sb.

⁶ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo. Obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 239

⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., obecná část, str. 1

Oba tyto zmíněné zákony, jež nabyly účinnosti 1. 7. 2017, jsou završením tzv. reformy správního trestání.⁸ Tato reforma byla projevem záměru zákonodárce sjednotit a zpřehlednit úpravu správněprávní odpovědnosti, která byla značně roztříštěná. Do 30. 6. 2017 byl účinný zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, který na rozdíl od současné právní úpravy upravoval problematiku přestupkového práva v jedné normě. Přesto řízení o přestupcích nebylo dostatečně upraveno, nebyla také zohledněna správněprávní odpovědnost právnických osob, zejména s ohledem na od roku 2012 účinný zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.⁹ Jedním z cílů nové právní úpravy bylo dle zákonodárce sjednocení jednotlivých institutů trestání na úrovni správního trestání a na úrovni trestání pachatelů trestných činů, proto se při tvorbě nových zákonů inspiroval trestním právem.¹⁰

1.1. Mladistvý

V právní úpravě § 18 ZNP je správněprávní odpovědnost fyzické osoby upravena negativním způsobem, tedy že „za přestupek není odpovědný ten, kdo v době jeho spáchání nedovršil patnáctý rok věku“. Mladistvým je dle ZOP „ten, kdo v době spáchání přestupku dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok věku“.¹¹ Tato hranice se shoduje s věkovou hranicí odpovědnosti dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“), jenž ve svém ustanovení § 25 stanovuje, že „kdo v době spáchání nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný“.

Již v občanském zákoníku (dále také „OZ“) je stanoveno, že „nezletilý je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku“.¹² Mladistvý pachatel ve věku patnácti let si již uvědomuje důsledky daného činu a zároveň je schopen nést za své protiprávní jednání následky, které z něho vyplývají.¹³ OZ rovněž zakotvuje možnost přiznání svéprávnosti nezletilému, který dosáhl věku šestnácti let, jestliže osvědčil schopnost samostatně obstarat své záležitosti či jsou k tomu vážné důvody, které jsou v jeho zájmu. Toto soukromoprávní přiznání svéprávnosti však nemá vliv na správněprávní odpovědnost mladistvého.¹⁴ Dle důvodové zprávy k ZOP je důležité rozlišovat předčasné nabytí svéprávnosti podle norem soukromého práva od svéprávnosti

⁸ FRUMAROVÁ: *Správní trestání...*, s. 15

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., obecná část, str. 3

¹⁰ ONDRUŠOVÁ, Marta a kol. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Praktický komentář k zákonu č. 250/2016 Sb. (přestupkový řád) s důvodovou zprávou a základní judikaturou*. Praha: Leges, 2018, s. 7

¹¹ § 55 zákona č. 250/2016 Sb.

¹² § 31 zákona č. 89/2012 Sb.

¹³ FRUMAROVÁ: *Správní trestání...*, s. 35

¹⁴ BRÁZDA, Jan. *Základy odpovědnosti v přestupkovém zákoně. Praktická příručka*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 117

mladistvého pro účely správního trestání dle norem práva veřejného. I předčasně svéprávný nezletilý má nárok na zvýšenou péči a ochranu v přestupkovém řízení a při ukládání trestu.

Jak již bylo řečeno, odpovědnost za přestupek fyzické osoby je s ohledem na volní a rozumovou vyspělost podmíněna dosažením věku patnácti let. Tento okamžik nastává až dnem následujícím po dni, kdy daná osoba dosáhne tohoto věku. V den svých patnáctých narozenin tedy osoba stále nenesie odpovědnost. Za mladistvého se považuje pachatel až do dosažení zletilosti, proto i pokud spáchá fyzická osoba přestupek v den svých osmnáctých narozenin, bude se nadále jednat o mladistvého pachatele. Jako na osobu zletilou se hledí na pachatele až ode dne následujícího po jeho osmnáctých narozeninách.¹⁵

V Hlavě IX ZOP, konkrétně v § 55 a násl., jsou upravena zvláštní ustanovení týkající se mladistvých pachatelů přestupků. Je tak reflektován čl. 32 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), ve kterém je zakotvena zvláštní ochrana dětí a mladistvých. I v řízení o přestupku je tedy třeba k mladistvým pachatelům přistupovat se zvláštní péčí,¹⁶ což je následováno zakotvením hmotněprávních a procesněprávních specifík postihu mladistvých pachatelů. Trestní právo upravuje odpovědnost mladistvých za provinění, jejich práva a povinnosti v trestním řízení ve zvláštním zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. I trestní právo tedy přistupuje k mladistvým pachatelům protiprávních činů s ohledem na jejich věk se zvláštní péčí. Zvláštní péče je věnována mladistvým pachatelům zejména proto, aby byl chráněn jejich další vývoj, který by měl být ohrožen co nejméně a nemělo by docházet k jeho narušení. Pokud by mladistvým nebyla tato mimořádná péče věnována a v oblasti ukládání správních trestů by nebyly zohledňovány jejich specifické vlastnosti, nebyl by splněn výchovný účel, který mají správní tresty ukládané mladistvým naplňovat.¹⁷

Zvláštní ustanovení o mladistvých kladou důraz na ochranu osoby mladistvého zejména v oblasti správního trestání. Jeho osobnost je chráněna při ukládání správního trestu, kdy se k ní přihlíží, a je současně zohledněn jeho věk a vyspělost.¹⁸ Velký důraz je kladen zejména na preventivní a výchovný účel uloženého správního trestu.¹⁹ Uložená správní sankce musí být přiměřená. Horní hranice výše pokuty se snižuje na polovinu s vymezením nejvyšší možné

¹⁵ ONDRUŠOVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 367

¹⁶ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 422

¹⁷ KUČEROVÁ, Helena, HORZNIKOVÁ, Eva. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 292

¹⁸ § 56 zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁹ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 271

částky 5 000 Kč. Rovněž je v těchto ustanoveních stanoveno omezení při ukládání trestu zákazu činnosti. Zakotveno je také rozšíření možnosti upuštění od uložení správního trestu v případě, že omezující opatření, které bude mladistvému uloženo, zajistí lépe jeho nápravu.

1.2. Přestupek

Přestupek je základem správněprávní delikt ní odpovědnosti.²⁰ Legální definice přestupku je v souladu s principem zákonnosti zakotvena v § 5 ZOP. Přestupek je dle zákona „*společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin*“. Oproti předchozí právní úpravě je zakotvena protiprávnost přestupku. Protiprávností činu pak rozumíme rozpor činu pachatele s právní normou v rámci celého právního řádu.²¹ Ta plyne i z čl. 2 odst. 3 Listiny, dle kterého „*každý může činit, co není zákonem zakázáno*“. Právní úprava účinná do 30. 6. 2017 vymezovala přestupek jako „*zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin*“.²² I když v dřívějším zákonném vymezení přestupku nebyl zakotven znak protiprávnosti, ke vzniku odpovědnosti bylo nutné podmínku protiprávnosti splnit, doplněním tedy došlo ke zpřesnění dřívější formulace.²³ Vymezení přestupku zakotvené v ZOP pak z definice vypustilo zavinění, které je přesunuto do samostatného ustanovení § 15. V souvislosti s porovnáváním s dřívější právní úpravou je nutné zmínit, že přestupkem dle zákona č. 200/2009 Sb., o přestupcích, se rozuměl pouze protiprávní čin fyzické osoby. S reformou správního trestání a přijetím nové úpravy došlo k mnoha změnám, mimo jiné se nově přestupkem rozumí rovněž protiprávní jednání podnikající fyzické osoby a protiprávní čin právnické osoby spadající před novým přestupkovým zákonem do jiných správních deliktů. Nově je tak upravena odpovědnost právnické osoby a podnikající fyzické osoby za správní delikt, která v dřívější právní úpravě chyběla.²⁴

Pozitivní vymezení definice chápe přestupek jako společensky škodlivý protiprávní čin, jenž je za přestupek označen a naplňuje zákonné znaky přestupku. Negativní vymezení na druhou stranu odlišuje přestupek od jiných veřejnoprávních deliktů, tedy přestupky jsou ty společensky škodlivé protiprávní činy, které nejsou trestnými činy. Uplatnění a vyvození

²⁰ BOHADLO, David a kol. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (250/2016 Sb.). Komentář*. Wolters Kluwer, 2018, s. 45

²¹ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009

²² § 2 zákona č. 200/2009 Sb., o přestupcích, ve znění zákona č. 65/2017 Sb.

²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 69

²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 68

trestněprávní odpovědnosti má přednost, pokud pachatel svým protiprávním jednáním naplní znaky trestného činu i přestupku.²⁵ Trestní zákoník definuje v § 13 odst. 1 trestný čin jako „protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“. Hlavním rozdílem mezi přestupkem a trestným činem je míra společenské škodlivosti, kdy přestupek představuje méně závažné společensky škodlivé jednání, které je namířené zejména proti výkonu veřejné správy (ale i jiným zájmům společnosti).

Lze konstatovat, že nejen soudy, ale i orgány veřejné správy mají pravomoc sankcionovat jednání, které je v rozporu s právem. Řízení o přestupku je sankční správní řízení. Správní orgány mohou aplikovat principy a zásady uplatňované při trestání pachatelů trestných činů i na oblast správního trestání. Jelikož správní orgán rozhoduje o vině pachatele přestupku a o správním trestu, i v tomto řízení musí být dodrženo a respektováno právo obviněného na spravedlivý proces podle čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).²⁶ Evropský soud pro lidská práva vyložil ve svém rozhodnutí Engel proti Nizozemí²⁷ pojem trestní obvinění autonomně, kdy formální klasifikace deliktu podle vnitrostátního právního řádu není rozhodující v úvaze, co pod tento pojem lze zařadit. Obvinění ze spáchání přestupku (obecněji správně trestní obvinění) spadá pod pojem „trestní obvinění“ dle čl. 6 Úmluvy. Toto stanovil ve svém rozhodnutí i Nejvyšší správní soud, dle kterého „trestním obviněním, které projednává a rozhodne o něm soud v plné jurisdikci, jsou i jednání, která jsou podle vnitrostátní právní úpravy přestupkem.“²⁸

Přestupek jako správní delikt je součástí soustavy správních deliktů. Pod přestupky pak spadají přestupky fyzických osob (o této kategorii tato práce pojednává), přestupky právnických osob a přestupky podnikajících fyzických osob.²⁹ Systém správních deliktů pak vedle přestupků zahrnuje ještě tzv. jiné správní delikty, pod které řadíme disciplinární (kárné či také kázeňské) delikty a pořádkové delikty.

Přestupek je založen na materiálně-formálním pojetí. Ke vzniku odpovědnosti musejí být naplněny znaky dané zákonem, a to jak obecné znaky přestupku, tak i jednotlivé znaky dané skutkové podstaty (formální pojetí), a zároveň musí být daný protiprávní čin společensky škodlivý (materiální pojetí).³⁰ Mezi formální znaky přestupku patří protiprávnost činu,

²⁵ PRÁŠKOVÁ: *Nové přestupkové právo...*, s. 105

²⁶ čl. 6 sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

²⁷ Evropský soud pro lidská práva: Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. 6. 1976, *Engel proti Nizozemí*, č. 5100/71 a další

²⁸ Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 3 As 57/2004-39 (č. 5/2006 Sb. NSS)

²⁹ FRUMAROVÁ: *Správní trestání...*, s. 23

³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 69

stíhatelné jednání, které není trestným činem, způsobilost osoby být subjektem přestupku a výslovné označení činu za přestupek v zákoně. Zmíněné formální znaky přestupku jsou znaky obecnými. Vedle těchto obecných znaků pak existují ještě typové znaky, které od sebe odlišují jednotlivé skutkové podstaty přestupků. Z typových znaků rozlišujeme objekt přestupku, tedy zákonem chráněný zájem, dále objektivní stránku, která je určena jednáním, škodlivým následkem a příčinnou souvislostí mezi tímto jednáním a škodlivým následkem. Aby vznikl škodlivý následek, musí být ohrožen nebo porušen objekt chráněný zákonem.³¹ Dalším znakem skutkové podstaty je subjekt přestupku, kterým je pachatel. Subjektem může být fyzická osoba, právnická osoba či podnikající fyzická osoba. U fyzické osoby musí být způsobilost být pachatelem, tedy delikt ní způsobilost. Ta je dána dosažením stanoveného věku patnácti let a přičetností této osoby. Posledním znakem skutkové podstaty je subjektivní stránka (pouze u přestupků fyzických osob), která vyjadřuje vnitřní psychický stav subjektu k jeho jednání a následku.³² U přestupků spáchaných právnickými osobami a podnikajícími fyzickými osobami není zavinění vyžadováno.

Co se týče materiálního znaku přestupku, je jím již zmíněná společenská škodlivost. Společenskou škodlivostí rozumíme ohrožení či porušení zájmu, který je chráněn společností. Naplnění společenské škodlivosti musí být rovněž po splnění formálních znaků zkoumáno, neboť každé protiprávní jednání nemusí být škodlivé pro společnost.³³ Všechny znaky (tedy jak formální, tak materiální) musejí být splněny kumulativně.

1.3. Občanské soužití

Druhovým objektem skutkové podstaty přestupků podle § 7 ZNP je občanské soužití, proto považuji za nutné jej rovněž v této kapitole definovat. Zájem, který je chráněn, je bezporucho v ost občanského soužití. Jak jsem již zmínila v úvodu své práce, občanské soužití v sobě zahrnuje veškeré lidské vztahy a interakce v daném místě a čase, respektive konfliktní situace s těmito vztahy související. Legálně definovat pojem občanské soužití ovšem není jednoduché, neboť se jedná o tzv. neurčitý právní pojem. Dle komentářové literatury pod tímto pojmem rozumíme „*souhrn pravidel chování lidí, jejichž zachování je podle obecného názoru nutnou podmínkou spořádaného, harmonického soužití*“³⁴ ať už se jedná o pravidla slušnosti psaná, nebo nepsaná.

³¹ ONDRUŠOVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 65

³² FRUMAROVÁ: *Správní trestání...*, s. 27

³³ MATES, Pavel, ŠEMÍK, Karel. Společenská škodlivost jako znak přestupku. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2021, roč. 4/2021, s. 30, [cit. 20. února 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

³⁴ STRAKOŠ, Jan. *Zákon o některých přestupcích. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 134

Přestupky proti občanskému soužití byly upraveny již v předchozí právní úpravě, tedy v § 49 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Pojem občanské soužití byl tedy vykládán v souvislosti s rozhodováním vztahujícím se k dřívější právní úpravě, přesto lze tento výklad použít i pro aktuální vymezení toho, co se pod pojmem občanské soužití rozumí. Městský soud v Praze pojem občanské soužití ve svém rozhodnutí definoval jako „*určitý souhrn ustálených pravidel jednání a chování ve společnosti, který je založen na respektování práv ostatních lidí, jejichž dodržování v určitém čase a místě je ve společnosti obvyklé*“.³⁵ Dle Nejvyššího správního soudu se pak jedná o „*souhrn pravidel chování, jejichž zachování – nad rámec právních norem – je podle obecného názoru a přesvědčení nutnou podmínkou klidného a spořádaného soužití občanů v daném místě, čase a situaci*“.³⁶ Je tedy zřejmé, že tento pojem vykládají příslušné správní orgány v rámci řízení o přestupku vždy ve vztahu ke konkrétnímu jednání v daném místě a čase. Občanské soužití v sobě zahrnuje nejen mezilidské vztahy osob v postavení sobě rovném, ale i vztahy mezi občany, kteří nejsou v rovnoprávném postavení (typicky občan a úřední osoba).³⁷ Pokud jsou standardy slušnosti v rámci mezilidských vztahů překročeny, dochází tím k újmě na právech a zájmech dotčených osob (např. je narušena čest, důstojnost, zdraví či práva příslušníků národnostních menšin), čímž je narušeno občanské soužití.³⁸

1.4. Přestupky proti občanskému soužití

Přestupky proti občanskému soužití chrání v obecné rovině bezproblémové soužití jedinců ve společnosti. Druhovým objektem je občanské soužití, chráněny jsou ale i zájmy jednotlivců, např. zájem na ochraně cti, jména, důstojnosti člověka, jeho zdraví či práva národnostních menšin. Projevuje se zde princip rovného zacházení a zákaz diskriminace. Nejedná se ovšem o soukromé zájmy jednotlivců, nýbrž je zde chráněn veřejný zájem na ochraně těchto společenských statků a hodnot náležejících lidem, což ve svém rozhodnutí³⁹ konstatoval i Nejvyšší správní soud. Dle zmíněného rozsudku „*se v řízení o přestupku nerozhoduje o žádném subjektivním právu navrhovatele – žádná práva ani povinnosti se mu nezakládají, nemění ani neruší, ani se jejich existence nedeklaruje*“. Narušení občanského soužití představuje obligatorní znak všech skutkových podstat přestupků proti občanskému

³⁵ Městský soud v Praze: rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. 1 A 24/2010-22 (č. 2446/2011 Sb. NSS)

³⁶ Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. 1 As 26/2007-60

³⁷ BOHADLO, D., POTĚŠIL, L., POTMĚŠIL, J. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 64

³⁸ STRAKOŠ: *Zákon o některých...*, s.134

³⁹ Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. 6 As 57/2012-28

soužití, ovšem musí vždy dosahovat určité minimální intenzity, aby splňovalo znak společenské škodlivosti.

Skutkové podstaty přestupků proti občanskému soužití jsou zakotveny v § 7 ZNP. Tím dochází k následování zásad *nullum crimen sine lege*, *nullum crimen sine lege scripta* a *nullum crimen sine lege stricta*.⁴⁰ Tyto principy se sice pojí s trestním právem, ale jedná se zároveň o projevy práva na spravedlivý proces, a záruky spravedlivého procesu musejí být dle rozhodnutí⁴¹ Nejvyššího správního soudu aplikovány i na oblast správního trestání. Správní orgán projednávající přestupek vede sankční řízení, principy vztahující se k trestání musejí být tedy aplikovány. Ve srovnání s předchozí úpravou upravuje nově ZOP členění přestupků proti občanskému soužití dle subjektu přestupku. Důvodová zpráva k ZOP uvádí, že „*vzhledem k závažnosti přestupků proti občanskému soužití a s ohledem na práva chráněné zájmy jednotlivců se některých z nich může nově dopustit též právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba*“. Přestupky proti občanskému soužití dle předešlé právní úpravy byly jedny z přestupků projednávaných na návrh.⁴² Tyto „návrhové přestupky“ se projednávaly jen na návrh postižené osoby, jejího zákonného zástupce či opatrovníka. Institut návrhových přestupků nebyl novým ZOP převzat, přesto lze shledat jakousi jeho náhradu v institutu souhlasu osoby přímo postižené spácháním přestupku.

Osoba přímo postižená spácháním přestupku je ta, jejíž oprávněné zájmy nebo práva byly činem, který naplňuje skutkovou podstatu přestupku, přímo dotčeny. Pokud je přestupek ublížení na zdraví, úmyslné narušení občanského soužití a přestupek ublížení na cti spáchán mezi osobami blízkými, zakotvuje ZOP institut souhlasu osob přímo postižených spácháním přestupku. Vybrané přestupky se neprojednávají pouze na návrh jako dle předchozí právní úpravy, neboť existuje veřejný zájem na projednání přestupků a potrestání jejich pachatelů.⁴³ Řízení o těchto vybraných přestupcích je zahajováno vždy z moci úřední, ale k zahájení řízení či pokračování v již zahájeném řízení je nutný souhlas osoby přímo postižené spácháním přestupku.⁴⁴ Pokud by těchto osob bylo více, postačí souhlas pouze jedné z nich. V případě, že je osoba přímo postižená spácháním přestupku správnímu orgánu známa, má povinnost poučít ji o tom, že řízení lze zahájit (či v již zahájeném řízení pokračovat) pouze s jejím souhlasem.⁴⁵ Souhlas dané osoby není návrhem, je podáním dle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále

⁴⁰ JEMELKA: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 50

⁴¹ Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 4. 2006, sp. zn. 6 As 23/2005-66

⁴² § 68 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění zákona č. 65/2017 Sb.

⁴³ MATES, Pavel. K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. *Právní rozhledy* [online databáze], roč. 3/2017, s. 77 [citace 20. ledna 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz)

⁴⁴ § 7 odst. 7 zákona č. 251/2016 Sb.

⁴⁵ KOPECKÝ: *Správní právo. Obecná část...*, s. 294

jen „SŘ“), správní orgán určí k jeho podání lhůtu, která nesmí být kratší než 30 dní.⁴⁶ Výčet procesních práv, která osobě náleží, je stanoven v § 71 ZOP. Osoba má právo např. na vyrozumění o zahájení řízení, navrhnout důkazy, činit jiné návrhy, právo nahlížet do spisu, právo účastnit se ústního jednání a být přítomna při všech úkonech v řízení, právo vyjádřit se před vydáním rozhodnutí k jeho podkladům.⁴⁷ Osoba postižená spácháním přestupku má v řízení postavení zúčastněné osoby, nejedná se o účastníka řízení.

⁴⁶ SLABÝ, A., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Zákon o odpovědnosti za přestupky: Praktický průvodce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 241–242

⁴⁷ § 71 zákona č. 250/2016 Sb.

2. Správněprávní odpovědnost za přestupky

Právní odpovědnost je právní vztah založený spácháním deliktu, kdy odpovědnému subjektu porušením primární povinnosti vzniká povinnost sekundární.⁴⁸ Knapp uvádí, že odpovědnost „*spočívá v povinnosti snést zákonem stanovenou újmu v případě, že nastane zákonem stanovená skutečnost*“.⁴⁹ Sekundární povinnost tedy spočívá v povinnosti snést újmu stanovenou normami – sankci. Vůči odpovědnému subjektu jsou uplatňovány nepříznivé právní následky (zpravidla trestní povahy). Cílem je nastolení stavu, který bude v souladu s právem, a tím i docílení odstranění nepříznivých důsledků. Právní odpovědnost jako základní institut ve společnosti slouží k zajištění dodržování zákonnosti.⁵⁰ Odpovědnost však může být také politická či morální.⁵¹ Dle toho, zda se právní odpovědnost uplatňuje v rámci systému veřejného práva či soukromého práva, lze hovořit o veřejnoprávní či soukromoprávní odpovědnosti.

Veřejnoprávní odpovědnost se uplatňuje v případě, že byl spáchán veřejnoprávní delikt, vzniká právní vztah mezi pachatelem a státem. V rámci veřejnoprávní odpovědnosti v závislosti na jednotlivých odvětvích práva rozlišujeme druhy odpovědnosti, mezi něž patří i správněprávní odpovědnost. Jedná se tedy o specifickou odvětvově právní odpovědnost.⁵² Správněprávní odpovědnost je úzce spjata se správními delikty, které dělíme na přestupky a tzv. jiné správní delikty. Správní orgány realizují správněprávní odpovědnost při ukládání správních trestů, účelem je zajištění řádného výkonu veřejné správy. Právní úprava správněprávní odpovědnosti je předmětem správního práva trestního.

Od správněprávní odpovědnosti je nutné odlišit institut odpovědnosti za porušení norem správního práva. V rámci uplatnění odpovědnosti za porušení norem správního práva dochází k ukládání i jiných než správněprávních sankcí, rozhodujícím kritériem je tedy povaha normy, která byla porušena. Normám správního práva je poskytována ochrana a při jejich porušení jsou ukládány sankce i v jiných právních odvětvích.⁵³ U správní odpovědnosti má význam povaha ukládané sankční normy, musí dojít k uložení správního trestu. Správněprávní odpovědnost je tedy užší než pojem odpovědnost za porušení norem správního práva. Je nutné rovněž

⁴⁸ HENDRYCH, Dušan. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009

⁴⁹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 200

⁵⁰ FIALA, Zdeněk a kol. *Správní právo trestní*. Praha: Leges, 2017, s. 13

⁵¹ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 9

⁵² PRŮCHA, Petr. K pojetí správněprávní odpovědnosti a správního trestání. *Správní právo*, roč. 47, 2014, Praha: Ministerstvo vnitra, č. 1–2, s. 16

⁵³ Tamtéž, s. 17

zdůraznit, že se správní odpovědnost nepojí pouze s porušením norem správního práva, může dojít k porušení kterékoli normy, se kterou je spojeno uložení správního trestu.⁵⁴

2.1. Podmínky vzniku odpovědnosti za přestupek

V přestupkovém právu se uplatňuje zásada odpovědnosti za spáchání přestupku,⁵⁵ dle níž lze potrestat jen pachatele přestupku a pouze tehdy, pokud mu bylo dokázáno jeho spáchání. K uložení správního trestu musí dojít k zaviněnému jednání pachatele, které naplňuje znaky přestupku nebo jeho pokusu (je-li trestný), a pachateli musí být spáchání přestupku dokázáno. Jednáním se pak rozumí aktivní konání či pasivní opomenutí, které tkví v protiprávním porušení povinnosti.⁵⁶ Odpovědnost FO za spáchání přestupku je podmíněna splněním následujících podmínek, které se vážou na zavinění, věk a přičetnost. Obecně musí pachatel v době spáchání dovršit patnáctý rok věku a být přičetný.

Pro založení odpovědnosti za přestupek se vyžaduje zavinění, které je obligatorním znakem subjektivní stránky přestupku. U odpovědnosti FO za přestupek se jedná o subjektivní odpovědnost. Od objektivní odpovědnosti⁵⁷ se odlišuje v tom, že je zde nutné zaviněné porušení právní odpovědnosti (jde tedy o odpovědnost za zavinění), zatímco u objektivní odpovědnosti se jedná o odpovědnost za následek. Zaviněním rozumíme vnitřní psychický vztah pachatele k vlastnímu protiprávnímu jednání, tedy k porušení či ohrožení zákonem chráněného zájmu. Pokud zákon nestanoví výslovně, že je třeba úmyslného zavinění při určitých jednáních, postačí zavinění z nedbalosti. Právní úprava zavinění je založena na složce vědomostní a složce volní, přičemž složka vědomostní spočívá v představě a vnímání pachatele vnějšího světa smysly a rozumem a složka volní v chtění pachatele určitým způsobem jednat.⁵⁸ Podle přítomnosti těchto složek se rozlišuje zavinění úmyslné nebo nedbalostní, úmysl se dělí na přímý a nepřímý, vědomost poté na vědomou a nevědomou. Zavinění ve formě úmyslu je tedy nutné jen tehdy, pokud tak stanoví právní předpis. U přímého úmyslu chce osoba vyvolat zakázaný účel, tedy porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, v případě nepřímého úmyslu nastane z důvodu jednání osoby porušení nebo ohrožení zákonem chráněného zájmu, o němž tato osoba věděla, že může nastat, a pro případ, že nastane, s ním byla srozuměna.⁵⁹

Odpovědná je ta osoba, která spáchala přestupek po dovršení patnáctého roku věku. Věk pachatele je důležitou podmínkou, neboť pachatelem přestupku může být pouze osoba, která je

⁵⁴ FIALA: *Správní právo trestní...*, s. 25

⁵⁵ FRUMAROVÁ: *Správní trestání...*, s. 35

⁵⁶ ONDRUŠOVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 106–107

⁵⁷ která je typická pro přestupky právnických osob či podnikajících fyzických osob

⁵⁸ ONDRUŠOVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 116

⁵⁹ § 15 odst. 2 písm. a) a b) zákona č. 250/2016 Sb.

schopna nést následky správní odpovědnosti.⁶⁰ Odpovědnost se přitom vztahuje pouze na období po dovršení patnáctého roku věku, což hraje roli u hromadného, trvajících přestupku či pokračování v přestupku. V případě, že osoba spáchá některé ze zmíněných přestupků, není odpovědná za dílčí útoky na chráněné zájmy vykonané před dosažením věku patnácti let.

Pachatel nesmí být v době spáchání přestupku nepřičetný, přičemž ZOP definuje v § 19 nepřičetnost, kdy „za přestupek není odpovědný ten, kdo pro duševní poruchu v době jeho spáchání nemohl rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo své jednání ovládat.“ Pokud se ovšem pachatel do stavu nepřičetnosti přivedl, byť i z nedbalosti, požitím či aplikací návykové látky, odpovědnosti se nezbavuje (v takovém případě se jedná o tzv. raušdelikt).⁶¹ Pod návykové látky spadají látky, které jsou způsobily nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.⁶²

Uplatňuje se zásada presumpce přičetnosti, tedy že přičetnost se presumuje, nepřičetnost musí být dokázána, přičemž je nutný znalecký posudek. Pokud je osoba přičetná, je při splnění dalších zákonných předpokladů pro vznik odpovědnosti za přestupek rovněž způsobila být pachatelem přestupku.⁶³ Tato způsobilost spočívá ve schopnosti pachatele ovládat své jednání (složka ovládací) a schopnosti rozpoznat jeho protiprávnost (složka rozpoznávací). Pachatel musí rovněž chápat význam svého činu pro společnost. Schopnost pachatele ovládat své jednání a schopnost rozpoznat jeho protiprávnost musejí být dány současně. Pokud jedna z těchto zmíněných schopností u pachatele z důvodu duševní poruchy absentuje (případně chybí ovládací i rozpoznávací složka zároveň), je pachatel ve stavu nepřičetnosti. O nepřičetnost se ovšem nejedná v případě, že pachatel má rozpoznávací (či ovládací) schopnost pouze sníženou, tato musí zcela chybět, aby šlo o nepřičetnost. Musí zde ale existovat příčinná souvislost mezi duševní poruchou a nedostatkem jedné ze zmíněných schopností pachatele.⁶⁴

Správní trestání je forma správní činnosti, konkrétně jde o realizaci správněprávní odpovědnosti, k čemuž dochází formou ukládání správněprávních sankcí. Je rovněž projevem oprávnění veřejné správy projednávat správní delikty a trestat jejich pachatele.⁶⁵ Orgány veřejné správy ukládají v sankčních řízeních pachatelům sankce, což je důsledek sekundární povinnosti vznikající v rámci vztahu právní odpovědnosti. Touto povinností je povinnost osoby

⁶⁰ KUČEROVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 123

⁶¹ ONDRUŠOVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 138

⁶² § 19 zákona č. 250/2016 Sb.

⁶³ ONDRUŠOVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 136

⁶⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 79

⁶⁵ BOHADLO: *Správní trestání z hlediska...*, s. 2

nést následky svého protiprávního jednání, tedy podrobit se řízení před orgánem veřejné správy, strpět a nést sankci jí uloženou.

2.2. Odpovědnost mladistvého pachatele za přestupky

Důležitým okamžikem pro vznik odpovědnosti pachatele je doba spáchání přestupku, resp. věk pachatele v okamžiku jeho protiprávního jednání. Aby byla fyzická osoba za spáchaný přestupek odpovědná, musí dosáhnout v době spáchání přestupku určité rozumové a mravní vyspělosti. Dosažení této rozumové a mravní úrovně je ze zákona spjato s dovršením věku patnácti let. Spodní věková hranice pro stanovení nastoupení správněprávní odpovědnosti byla hodně diskutovanou otázkou v době přijímání nového zákona č. 250/2016 Sb. Dle důvodové zprávy k ZOP probíhala debata, zda neprolomit věkovou hranici pro deliktní způsobilost, neboť v současné společnosti děti dozrávají obecně dříve, než tomu bylo v předchozích letech.⁶⁶ Díky moderní době, dostupnosti informací, používání elektronických zařízení a rozšíření využívání internetu napříč mladou generací nelze pochybovat o tom, že rozumová a mravní vyspělost u dětí mladších 15 let je na vyšší úrovni než v minulých letech. Používání počítačů, internetových vyhledávačů a především sociálních sítí je u mladé generace faktorem, který přispívá k brzkému dospívání. Již v nižším věku mají osoby mladší patnácti let dle příznivců snížení věkové hranice schopnost posoudit následky svého jednání, pokud neplní povinnosti uložené zákonem. Jelikož přestupky jsou méně společensky škodlivé než trestné činy, nemusí být věková hranice shodná pro trestněprávní i přestupkovou odpovědnost mladistvých. Předkladatel ZOP se ovšem přiklonil k zachování dosavadní věkové hranice, neboť by dle jeho názoru bylo zavedení odlišných věkových podmínek pro jednotlivé odpovědnosti nekonceptní.⁶⁷ Je nezpochybnitelné, že v případě zavedení odlišných věkových hranic by došlo k roztržiténosti právní úpravy. V každém případě by měla být zkoumána rozumová a mravní vyspělost každého pachatele individuálně, kdy by bylo zhodnoceno, zda si byl mladistvý pachatel vědom následků, které svým jednáním může způsobit.

Pokud jednání osoby naplňuje znaky přestupku, ale daná osoba nedosáhla věku patnácti let, odpovědnost za přestupek je vyloučena. Nelze potrestat osobu, která není pro nedostatek věku v době jeho spáchání odpovědná. Jedním z projevů této skutečnosti je institut odložení věci.⁶⁸ Pokud podezřelý spáchal skutek ve věku nižším než 15 let, správní orgán nezahájí řízení o věci a usnesením věc odloží. Pokud ovšem bylo řízení o přestupku správním orgánem

⁶⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 78

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ § 76 odst. 1 písm. d) zákona č. 250/2016 Sb.

zahájeno a vyšlo najevo, že obviněný nebyl v době spáchání přestupku odpovědný z důvodu nesplnění podmínky věkové hranice, správní orgán usnesením řízení zastaví.⁶⁹

Polehčující okolností je dle zákona⁷⁰ skutečnost, že pachatel spáchá přestupek ve „věku blízkém věku mladistvého“. Dle praxe je touto maximální věkovou hranicí věk 20 let.⁷¹ Jedná se tedy již o dospělého pachatele, který je ale velmi mladý. Ve své nezralosti a mladické nerozváženosti může páchat činy, které naplňují znaky přestupků. K této polehčující skutečnosti správní orgán přihlédne v případném řízení při určení druhu správního trestu a jeho výměry, vždy tomu ale tak být nemusí.⁷² Polehčující okolnost je brána na zřetel tehdy, pokud má nějaký vliv na společenskou škodlivost přestupku, což se v případě spáchání přestupku „mladým“ dospělým jistě uplatní. Dřívější právní úprava vůbec neupravovala věk blízký věku mladistvého jako polehčující okolnost.

Důležité je zmínit mladistvého pachatele, který je podnikající fyzickou osobou. Pokud je spáchán přestupek v souvislosti s jeho podnikáním, neaplikují se zvláštní ustanovení o mladistvých zakotvená v ZOP, v takovém případě je brán jako podnikající fyzická osoba a přestupkové řízení je totožné jako řízení se zletilou osobou bez zvláštních odchylek. Pokud ovšem mladistvý „podnikatel“ spáchá přestupek, který se nepojí s jeho podnikáním, pro účely přestupkového řízení se na něj hledí stejně jako na ostatní mladistvé pachatele.

⁶⁹ § 86 odst. 1 písm. f) zákona č. 250/2016 Sb.

⁷⁰ § 39 písm. a) zákona č. 250/2016 Sb.

⁷¹ FRUMAROVÁ: *Správní trestání...*, s. 37

⁷² Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 93

3. Hmotněprávní úprava přestupků proti občanskému soužití

Právní úprava přestupků proti občanskému soužití je obsažena ve zvláštní části přestupkového práva, v zákoně č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Tento zákon vymezuje svůj předmět jako zákonnou úpravu některých přestupků, které se vyskytují na různých úsecích veřejné správy,⁷³ přičemž jednotlivé přestupky a popis jejich skutkových podstat jsou systematicky rozděleny do skupin podle druhového objektu. U každého přestupku je rovněž zakotven druh a výše správních trestů, které lze za jeho spáchání uložit. Původně byly jednotlivé přestupky zařazeny do zvláštní části zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, účinného do 30. 6. 2017, který obsahoval jak obecnou, tak zvláštní část přestupkového práva. S reformou správního trestání pak byly některé skutkové podstaty přeraženy přímo do zvláštních zákonů, které upravovaly konkrétní oblasti veřejné správy a do nich spadající povinnosti, jejichž porušení bylo znakem těchto převáděných skutkových podstat přestupků.⁷⁴ Přestupky, jejichž hmotněprávní základ adekvátní právní oporu ve zvláštních zákonech postrádal a jež tedy nešlo převést, pak byly vyčleněny do samostatného zákona o některých přestupcích.

Jednotlivé skutkové podstaty přestupků proti občanskému soužití jsou zakotveny v § 7 ZNP. Dle Strakoše se jedná o přestupky spadající do zbytkové skupiny, ve které skutkové podstaty deliktů odpovídají pozitivní hmotněprávní úpravě povinností v zákonech, které skutkové podstaty přestupků při porušení povinnosti jinak neobsahují.⁷⁵ Podobné zařazení do skupiny přestupků uvádí ve své publikaci rovněž Prášková.⁷⁶ Jedná se o demonstrativní výčet jednání, která mají určitou intenzitu a schopnost narušit bezproblémové občanské soužití mezi lidmi. Tato pravidla vztahující se ke klidnému soužití občanů jsou vykládána odlišně v závislosti na daném místě, času a konfliktní situaci, jak je již uvedeno v úvodní kapitole. Pravomocná rozhodnutí o přestupcích podle § 7 jsou zapisována do evidence přestupků, kterou vede Rejstřík trestů.⁷⁷

Ustanovení § 7 se skládá z osmi odstavců. První odstavec se týká přestupků proti občanskému soužití, které mohou být spáchány fyzickou osobou. Ve druhém odstavci lze nalézt skutkové podstaty přestupků, jejichž subjektem může být právnická osoba, třetí odstavec pak mezi možné pachatele pro jednotlivé skutkové podstaty řadí kromě již zmíněných osob také podnikající fyzické osoby. Čtvrtý a pátý odstavec vymezují správní trest pokuty a horní výši

⁷³ JEMELKA: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 901

⁷⁴ STRAKOŠ: *Zákon o některých...*, s. 20

⁷⁵ Tamtéž, s. 22

⁷⁶ PRÁŠKOVÁ: *Nové přestupkové právo...*, s. 59

⁷⁷ § 12 písm. a) zákona č. 251/2016 Sb.

výměry, kterou lze za přestupek uložit. V šestém odstavci je zakotvena možnost uložení omezujícího opatření. Sedmý i osmý odstavec řeší odlišný způsob vedení řízení o přestupku, a to formou zakotvení institutu souhlasu osoby přímo postižené spácháním přestupku mezi osobami blízkými a institutu usmíření v případě přestupku ublížení na cti. V následující části práce jsou charakterizovány pouze přestupky proti občanskému soužití, které mohou být spáchány mladistvým pachatelem, tedy fyzickou osobou, dle § 7 odst. 1 a odst. 3.

3.1. Ublížení na cti: § 7 odst. 1 písm. a)

Fyzická nepodnikající osoba se může dopustit přestupku dle § 7 odst. 1 písm. a), pokud „jinému ublíží na cti tím, že ho zesměšní nebo ho jiným způsobem hrubě urazí“.⁷⁸ Zesměšnění či jiné hrubě urážlivé jednání přitom musí dosahovat určité intenzity (výrok více než nevhodný),⁷⁹ která naplňuje minimální míru společenské škodlivosti a má zásadní dopad do osobní sféry osoby, vůči níž směřuje.⁸⁰ Zakotvením požadavku určité intenzity útoku je zabráněno nadměrné administrativní přetížnosti správních orgánů. Toto „hrubé“ jednání se posuzuje vždy dle konkrétních okolností, za nichž je pachatelem uskutečněno. Chráněným individuálním objektem je zájem na ochraně cti. Vymezit, co spadá pod tento pojem, je obtížné, neboť zákonná definice pojmu neexistuje. Čest utváří status vážnosti osoby ve společnosti, její vnímání okolím, a proto hraje pro každého nepochybně významnou roli.⁸¹ Na čest je nahlíženo jako na mínění člověka o sobě samém, jeho přístup k základním hodnotám a jeho vnímání hodnoty, ocenění sama sebe.⁸² Čest je rovněž „integrální a důležitou součástí důstojnosti člověka“.⁸³

Cti je jako jednomu z osobnostních práv náležejících fyzickým osobám poskytována ochrana i dle OZ.⁸⁴ V souladu s principem ultima ratio a subsidiarity trestní represe ustanovení § 7 odst. 1 písm. a) poskytuje ochranu tehdy, pokud se sankce dle předpisů soukromého práva zdá nedostačující.⁸⁵ Naopak v případě, že určitá osoba o jiné šíří nepravdivý údaj, který je schopen značnou měrou ohrozit vážnost člověka ve společnosti, narušit rodinné vztahy či pokazit pověst v zaměstnání, jedná se již o trestný čin pomluvy dle § 184 odst. 1 TZ. Právo na čest je ovšem chráněné již na ústavní úrovni, a to konkrétně čl. 10 Listiny.

⁷⁸ § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 251/2016 Sb.

⁷⁹ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 3. 2011, sp. zn. 5 As 37/2010

⁸⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 251/2016 Sb., zvláštní část, str. 45

⁸¹ STRAKOŠ: *Zákon o některých...*, s. 139

⁸² LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 285–328. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁸³ Ústavní soud: Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03

⁸⁴ § 1 odst. 2, § 81 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb.

⁸⁵ KUČEROVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 787

3.2. Ublížení na zdraví: § 7 odst. 1 písm. b)

Přestupku podle § 7 odst. 1 písm. b) se fyzická osoba dopustí tím, že „jinému ublíží na zdraví“. Individuálním objektem tohoto přestupku je ochrana zdraví člověka. Za zdraví se považuje „stav organismu, který je podmíněn v biologickém slova smyslu dokonalou stavbou těla a jeho jednotlivých orgánů, jakož i jejich harmonickou funkcí“. ⁸⁶ Dle Světové zdravotnické organizace je pak zdraví „stav úplné fyzické, duševní, sociální a estetické pohody, nikoli jen nepřítomnost nemoci nebo tělesné vady“. ⁸⁷ Útok tak může být pachatelem veden jak proti zdravému, tak proti nemocnému člověku. Právu na ochranu zdraví je rovněž poskytována ústavní ochrana, konkrétně dle čl. 31 Listiny.

V trestním právu koresponduje s tímto přestupkem trestný čin ublížení na zdraví dle § 146 TZ. Co se týče přestupku ublížení na zdraví, považuje se za něj „zásah do tělesné integrity poškozeného, který vyvolá stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, a který zpravidla znesnadňuje obvyklý způsob života poškozeného, nikoli však po delší dobu, a který vyžaduje lékařské ošetření“. ⁸⁸ Shodně uvádí i judikatura. ⁸⁹ Rozdíl mezi trestným činem a přestupkem nalezneme v intenzitě zranění a době trvání. Mezi jednáním pachatele a poruchou zdraví či jiným onemocněním pak dle Strakoše musí existovat příčinná souvislost.

3.3. Narušení občanského soužití: § 7 odst. 1 písm. c)

Přestupku narušení občanského soužití se fyzická osoba dopustí tím, že „úmyslně naruší občanské soužití tak, že 1. jinému vyhrožuje újmou na zdraví, 2. jiného nepravdivě obviní z přestupku, 3. se vůči jinému dopustí schválnosti, nebo 4. se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání“. Cílem je v tomto případě ochrana občanského soužití před zásahy, které již nejsou pouhou nezdvořilostí. ⁹⁰ Občanské soužití musí být narušeno hrubým jednáním, které můžeme definovat jako jednání, jež je způsobilé ohrozit nebo porušit zájem chráněný § 7 ZNP a tím narušit občanské soužití. ⁹¹ Narušení občanského soužití musí ovšem překračovat meze pouhé nesprávnosti, v tomto případě hraje významnou roli odlišení jednání hrubého a jednání nevhodného, kdy pouze v případě jednání hrubého se bude jednat o přestupek. ⁹²

V ZNP lze nalézt v jednotlivých bodech demonstrativní výčet jednotlivých forem hrubého jednání. Přestupku narušujícího občanské soužití se dle skutkové podstaty pachatel

⁸⁶ KUČEROVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 790

⁸⁷ Světová zdravotnická organizace: Preambule Ústavy Světové zdravotnické organizace. [cit. 20. 02. 2022]. Dostupné na <https://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf>

⁸⁸ STRAKOŠ: *Zákon o některých...*, s. 146

⁸⁹ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 9 As 88/2010-89

⁹⁰ Tamtéž, s. 149

⁹¹ JEMELKA: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 971

⁹² STRAKOŠ: *Zákon o některých přestupcích...*, s. 149

dopustí tím, že „jinému vyhrožuje újmou na zdraví“. Výhrůžka se musí vztahovat ke konkrétní osobě a musí obsahovat zpravidla hrozbu způsobující obavu z vyhrožovaného. Obavou pak rozumíme „tísňový pocit z reálného nebezpečí, který vzniká v mysli poškozeného“.⁹³ Vyhrožování újmou na zdraví může pachatel realizovat jak ve slovní, tak v jiné podobě. Pachatel může výhrůžku provést i posunky či v náznacích, osoba, vůči níž je namířena, musí cítit důvodnou obavu o své zdraví.

Pachatel se dopustí přestupku dle § 7 odst. 1 písm. c) rovněž tím, že „jiného nepravdivě obviní z přestupku“. Skutečně se musí jednat o přestupek dle legální definice zakotvené v § 5 ZOP, poněvadž pokud pachatel obviní jiného ze spáchání trestného činu, je naplněna skutková podstata křivého obvinění dle § 345 TZ. Osoba, která se dle pachatelova tvrzení měla přestupku dopustit, musí být nevinná. Každý člověk má právo oznámit své podezření o spáchaném přestupku, proto je nezbytné přistupovat k oznámení o spáchání přestupku s velkou opatrností.⁹⁴ Nutný je zde úmysl pachatele přivodit jinému stíhání za přestupek, pachatel si tedy musí být vědom, že jeho obvinění je nepravdivé a zároveň způsobilé stíhání přivodit.⁹⁵

Narušit občanské soužití může osoba rovněž tehdy, pokud „se vůči jiné osobě dopustí schválnosti“. Opět se jedná o neurčitý právní pojem. Schválnost musí mít povahu hrubého jednání a schopnost narušit nerušený stav života jiné osoby, resp. občanské soužití.⁹⁶ Pro naplnění skutkové podstaty musí pachatel jednat vědomě, záměrně. Závěrem je zákonem zakotvena tzv. zbytková kategorie ostatních hrubých jednání, která zahrnuje veškerá hrubá jednání, jež nespádají pod předchozí zmíněné skutkové podstaty. Výčet skutkových podstat přestupků proti občanskému soužití je demonstrativního charakteru. Toto vyplývá z dikce zákonného znění § 7 odst. 1 písm. c) bodu 4, kdy se „fyzická osoba dopustí přestupku tím, že se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání“. Tzv. jiné hrubé jednání v sobě zahrnuje všechna jednání pachatele, která dosahují takové míry společenské škodlivosti, že mají schopnost narušit mezilidské vztahy v rámci občanského soužití ve společnosti na daném místě a v daném čase. Hrubé jednání není zákonem definováno, výklad tohoto pojmu formulují soudy ve svých rozhodnutích. Hrubé jednání lze definovat dle ustálené judikatury jako „jednání, které má schopnost ohrozit nebo porušit zájem uvedený v tomto ustanovení a narušit občanské

⁹³ STRAKOŠ: *Zákon o některých...*, s. 150

⁹⁴ BOHADLO: *Správní trestání z hlediska...*, s. 67

⁹⁵ JEMELKA: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 972

⁹⁶ STRAKOŠ: *Zákon o některých...*, s. 150

soužití“.⁹⁷ Hrubé jednání musí být vždy správním orgánem vykládáno objektivně, nikoli dle subjektivního pohledu jedince, vůči kterému směřuje.⁹⁸

3.4. Jednání vůči příslušníku národnostní menšiny a dalším osobám

Ustanovení § 7 odst. 3 vychází z principu rovného zacházení, které je zaručeno všem lidem bez rozdílu již na ústavní úrovni.⁹⁹ Zakotvena je ochrana společnosti před různými formami diskriminace, ať už z rasových či jiných důvodů.

Přestupku se podle § 7 odst. 3 písm. a) fyzická osoba dopustí tím, že „omezuje nebo znemožňuje příslušníku národnostní menšiny výkon práv příslušníků národnostních menšin“. Ačkoli ZNP používá termín národnostní menšina, definici tohoto pojmu najdeme v zákoně č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin. Dle § 2 zmíněného zákona je národnostní menšina „společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo“. Příslušníkem národnostní menšiny je pak „občan ČR, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti“.¹⁰⁰

Poslední přestupek, který může spáchat fyzická nepodnikající osoba podle § 7 odst. 3 písm. b), spočívá v tom, že fyzická osoba „způsobí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině, etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, věk, zdravotní postižení, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní nebo rodinný stav“. Jednání pachatele je diskriminující vůči určité osobě, tato diskriminace může vzniknout z důvodu příslušnosti k národnostní menšině či z jiných důvodů, které již nejsou rasové povahy. Tím se přestupek dle § 7 odst. 3 písm. b) odlišuje od § 7 odst. 3 písm. a).

⁹⁷ Městský soud v Praze: Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. 1 A 24/2010-22

⁹⁸ STRAKOŠ: *Zákon o některých...*, s. 149

⁹⁹ čl. 1, čl. 3 odst. 1 LZPS

¹⁰⁰ § 2 odst. 1 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

4. Správní trestání mladistvých

Dle Peřinové existují dva modely trestání mladistvých, jedná se o justiční model a sociálně-opatrovnický model.¹⁰¹ V justičním modelu je mladistvý nositelem právní odpovědnosti, neboť se z vlastní vůle rozhodl spáchat protiprávní jednání, měl tedy možnost volby, a proto je na místě jeho potrestání za tuto volbu. Uplatňuje se zde retributivní model justice, jejímž cílem je potrestat delikventa. V sociálně-opatrovnickém modelu jde o rozpoznání důvodů vzniku delikvence (například nepříznivé životní a sociální podmínky, špatná a nedostatečná výchova) a jejich kontrolování. Zde je důraz kladen více na zajištění blaha mladistvého (tedy jeho řádného vývoje a výchovy). Uložení trestu neřeší problém deliktivní činnosti.

Mladistvý pachatel je plně odpovědný za své protiprávní jednání, proto je i procesně způsobilý být účastníkem řízení o přestupku. Přesto nejde o osobu zletilou, od zletilého pachatele se odlišuje nižší rozumovou a mravní vyspělostí, dále nedokončeným tělesným a psychickým vývojem. Z těchto důvodů je nezbytné přistupovat k mladistvému odlišně. V ustanovení § 19 předchozí právní úpravy¹⁰² byla stanovena povinnost přihlížet k přestupku spáchanému mladistvým se zvláštní péčí, kterou společnost mládeži věnuje. Touto zvláštní péčí bylo myšleno zejména to, aby správní tresty ukládané mladistvým měly vedle preventivní funkce také funkci výchovnou, která by měla převažovat. Zároveň by měla být mladistvému v řízení o přestupku poskytnuta zvýšená ochrana.¹⁰³ Přestože není v současné úpravě podobné ustanovení zakotveno, stále je nutno tuto zvláštní péči zohledňovat. Zvláštní ochrana je mladistvým a dětem poskytována a zaručena i Listinou.¹⁰⁴

Správní tresty ukládané mladistvým mají naplňovat hlavně výchovný účel, proto je nutno přihlížet ke specifickým vlastnostem mladistvých.¹⁰⁵ Převládá zájem společnosti na výchově pachatele a zajištění jeho nápravy. Při ukládání správního trestu musí orgán zvážit všechny předpoklady možné nápravy mladistvého a zároveň zohlednit všechny zjištěné okolnosti, které pachatele vedly ke spáchání přestupku. Mladistvému je nutné uložit odpovídající trest a zároveň zakotvit ustanovení procesní povahy, která mu umožní hájit bez

¹⁰¹ PEŘINOVÁ, Eva. Správněprávní trestání mladistvých v režimu přestupkového zákona. *Správní právo*, 2011, č.4, s. 209–210

¹⁰² zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění zákona č. 65/2017 Sb.

¹⁰³ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 120–124

¹⁰⁴ čl. 32 odst. 1 LZPS

¹⁰⁵ KUČEROVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 292

obtíží všechna jeho práva bez ohledu na omezení, která vyplývají právě z jeho nižší rozumové vyspělosti a menších zkušeností a znalostí.¹⁰⁶

4.1. Základní zásady správního trestání mladistvých pachatelů

Zásady správního trestání plní významnou roli při interpretaci a aplikaci právní úpravy, kterou provádějí správní orgány a soudy při své činnosti.¹⁰⁷ Zásady ukládání správních trestů mladistvým pachatelům nejsou zakotveny zákonem, tudíž je nutné použít podpůrně zásady správního práva aplikované při ukládání správních trestů a rovněž obecné zásady činnosti správních orgánů,¹⁰⁸ které jsou obsaženy v SŘ. Oprávnění veřejné správy trestat pachatele správních deliktů je realizováno procesními postupy během správního řízení. Z tohoto důvodu se rovněž užití zásady správního řízení.

Analogicky lze užít i základní zásady zakotvené v ZSVM. Správní trestání se trestním právem na mnoha místech inspiruje. Analogii lze ve správním právu využít, pokud je užitá ke prospěchu účastníka řízení, normy správního práva danou otázkou vůbec neupravují a použití analogie nevede k porušování hodnot, na jejichž ochraně je veřejný zájem.¹⁰⁹ Analogie rovněž nesmí nahrazovat celou právní úpravu, ale pouze doplňovat ustanovení tam, kde je úprava jen rámcová a nikoli celistvá.¹¹⁰ Ve správním trestání se analogie využívá poměrně hojně, ačkoli to není zcela v souladu s principem právní jistoty, vždy však musejí být respektovány obecné právní principy.¹¹¹ Nesmí docházet ke svévolnému výkladu práva.

Již na ústavní úrovni je v čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny stanoveno, že státní moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsobech stanovených zákonem. Jedná se o princip zákonnosti, který je uplatňován ve všech činnostech veřejné správy. Zásada zákonnosti je vyjádřena v § 2 odst. 1 SŘ a stanoví, že správní orgán je povinen postupovat v souladu s právními předpisy, jakož i mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu. V oblasti správního trestání je princip zákonnosti modifikován do znění, dle kterého lze uložit pouze správní trest stanovený zákonem, a to pouze za správní delikt, jehož skutkovou podstatu lze najít v zákonné úpravě. Způsob a podmínky ukládání správního trestu, stejně jako druh a určení výměry, musejí být vyjádřeny v zákonné formě. Jedná se o princip *nullum crimen, nulla poena sine lege*, tedy že bez trestného činu nelze uložit trest.

¹⁰⁶ PEŘINOVÁ: Správněprávní trestání mladistvých..., s. 209–210

¹⁰⁷ BOHADLO: Správní trestání z hlediska..., s. 19

¹⁰⁸ zakotvené v § 2 až § 8 správního řádu

¹⁰⁹ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 8 As 82/2010-55

¹¹⁰ MATES, Pavel. Analogie ve správním právu. *Správní právo*, 2011, Praha: Ministerstvo vnitra, s. 349

¹¹¹ Tamtéž, s. 352

Neméně důležitou zásadou uplatňovanou v oblasti trestání je zákaz retroaktivity v neprospěch pachatele. Správní orgán rozhoduje dle zákona účinného v době, kdy došlo ke spáchání přestupku. Pozdější ustanovení mohou být užita, pouze pokud je to pro delikventa příznivější. Uložení trestu má být až nejzazší možné řešení, pokud jiné prostředky nezajistí lépe nápravu protiprávního stavu a jednání pachatele, což vyjadřuje zásada subsidiarity trestní represe.

Při ukládání správních sankcí mladistvému delikventovi je nutno přihlížet k jeho osobnosti tak, aby byl jeho vývoj co nejméně ohrožen, což ve svém ustanovení zakotvuje § 56 ZOP. Zohlednění jeho věku, rozumové a mravní vyspělosti, jakož i jeho osobních poměrů je nezbytné, neboť každá osoba (obzvláště ve věku mladistvého) se vyvíjí odlišně a tím je dána její jedinečnost. Je třeba rozlišovat případy, kdy dítě přestupek spáchá krátce po dovršení patnáctého roku, a případy, kdy ke spáchání dojde krátce před osmnáctými narozeninami. Rozumový a mravní vývoj u jednotlivých osob je individuální záležitostí, nelze konstatovat, že u osob stejného věku bude vývoj stejný.¹¹² Reflektování osobních poměrů mladistvého, které v sobě zahrnují především majetkové a rodinné poměry, dále sociální prostředí či aktuální zdravotní stav, je významné hlavně pro posouzení jeho možné nápravy. Přihlédnutí ke zmíněným faktorům je projevem zásady individualizace přístupu k mladistvému pachateli.

Rovněž se zde promítá zásada zákazu diskriminace mladistvého, mladistvý delikvent nemůže být z důvodu svého věku oproti ostatním znevýhodněn, nedostatek jeho znalostí a zkušeností je vyvážen zvláštní péčí, která je mladistvému věnována. Zároveň je ale nutno hledět na dodržení zásady rovnosti. Zvláštní péče věnovaná mladistvému by měla být aplikována ve vztahu ke všem mladistvým.

Další důležitou zásadou aplikovanou při ukládání správních trestů je zásada přiměřenosti sankcí. ZOP v ustanovení § 37 stanoví, k jakým okolnostem je třeba přihlížet při určení druhu a výměry správního trestu. Zvláštní ustanovení o mladistvých v § 56 ZOP pak toto ustanovení rozvíjí a navazuje na něj. Při ukládání správního trestu je nutno zohlednit sociální a majetkové poměry mladistvého, jeho rodinné zázemí, zda vnímá své protiprávní jednání jako společensky škodlivé. Správní tresty ukládané pachatelům jsou modifikovány. Rovněž se uplatní zásada individualizace správního trestu, dle které druh a výměra správního trestu musí odpovídat konkrétnímu případu spáchání přestupku a správní orgán musí vzít v potaz všechny okolnosti, které vedly mladistvého pachatele ke spáchání.¹¹³ Konkrétní okolnosti každého individuálního případu hrají významnou roli.

¹¹² BOHADLO: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 349

¹¹³ JEMELKA: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 290–311

Mladistvým je již na ústavní úrovni zaručena zvýšená ochrana. V přestupkovém řízení s mladistvým pachatelem tuto zvláštní ochranu poskytuje orgán sociálně-právní ochrany dětí (kurátor pro děti a mládež), kterému ZOP přiznává četná procesní práva na ochranu a podporu mladistvého. Dle § 32 odst. 4 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí se kurátor pro děti a mládež účastní přestupkového řízení, je tím následována zásada spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). Kurátor pro děti a mládež není v přestupkovém řízení účastníkem řízení, přesto má mnoho procesních práv dle § 72 odst. 1 ZOP.¹¹⁴ Vedle OSPOD jsou nositeli některých práv také zákonný zástupce mladistvého či jeho opatrovník.

4.2. Správní tresty ukládané mladistvým a jejich charakteristika

Správní trest je dle Fialy „*následkem spojeným se spácháním přestupku*“,¹¹⁵ jde o sekundární povinnost strpět a nést sankci. Při přijímání současné právní úpravy došlo k nahrazení pojmu „správní sankce“ pojmem „správní trest“, což dle důvodové zprávy vyjadřuje lépe trestní povahu ukládané sankce. Jak uvádí Mates ve své publikaci, „*základní funkcí je postihnout, potrestat pachatele za porušení norem správního práva a chránit společnost před škodlivými jednáními*“.¹¹⁶

Oproti správním trestům, které lze v přestupkovém řízení uložit zletilým pachatelům, jsou správní tresty ukládané mladistvým modifikovány. Ve vztahu k nim dochází k omezení horní hranice pokuty a omezení doby zákazu činnosti. Za přestupek mohou být dle § 35 ZOP uloženy tyto správní tresty: napomenutí, pokuta, zákaz činnosti, propadnutí věci nebo náhradní hodnoty a zveřejnění rozhodnutí o přestupku. Poslední zmíněný trest lze uložit pouze právnické nebo podnikající fyzické osobě, pokud to zákon stanoví. Jednotlivé správní tresty dle obecné právní úpravy mohou být uloženy samostatně či ve vzájemné kombinaci. Z povahy věci však dle zákona nelze uložit zároveň napomenutí a pokutu.¹¹⁷

4.2.1. Napomenutí

Prvním správním trestem, který lze mladistvému v přestupkovém řízení uložit, je napomenutí. Jedná se o nejmírnější správní trest, neboť jeho uložení pociťuje pachatel nejmenší újmu.¹¹⁸ Pachateli nevznikají žádné další povinnosti než strpět uložené napomenutí, ve kterém je pouze upozorněn na důsledky svého protiprávního jednání, pokud by se stejného

¹¹⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, str. 290

¹¹⁵ FIALA: *Správní právo trestní...*, s. 104

¹¹⁶ MATES, Pavel a kol. *Základy správního práva trestního*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 105

¹¹⁷ § 36 zákona č. 250/2016 Sb.

¹¹⁸ FRUMAROVÁ: *Správní trestání...*, s. 78

nebo podobného činu dopustil v budoucnu. Pachatel při uložení této sankce pociťuje jen morální újmu, nedochází k žádnému finančnímu postihu. K uložení tohoto trestu přistupuje správní orgán zejména u nejméně společensky škodlivých přestupků, přičemž zohledňuje jeho vliv na pachatele a jeho nápravu. Prášková uvádí, že probíhaly diskuze, zda tento správní trest není zbytečně veden ve výčtu správních trestů, neboť stejného účelu může být dosaženo upuštěním od potrestání.¹¹⁹ Dle důvodové zprávy má napomenutí plnit výchovný účel a je následováno tím, že správní orgán vysloví ve výroku rozhodnutí o uložení správního trestu napomenutí a upozorní pachatele na to, jakou skutkovou podstatu svým jednáním naplnil a na důsledky protiprávního jednání, které mu dle zákona hrozí, pokud by se dopustil podobného jednání v budoucnu.¹²⁰ Jedná se o efektivní a účelný prostředek výchovného a morálního působení na pachatele, zejména pokud jde o nezletilé delikventy.¹²¹ Lze jej uložit spolu s jiným správním trestem, pokud to zákon nevyklučuje, což činí v souvislosti s uložení pokuty.¹²²

Ve vztahu k mladistvému subjektu přestupku není napomenutí modifikováno, jedná se o trest mírný sám o sobě, neboť pachatel pociťuje pouze morální újmu, z toho důvodu nejspíše zákonodárce nepřistoupil k úpravě tohoto trestu pro mladistvého pachatele. V rozmezí mezi patnácti a osmnácti lety dochází k utváření osobnosti, u správních trestů tedy vystupuje do popředí důležitá výchovná funkce uloženého trestu. Napomenutí je výtkou směřovaná ke svědomí mladistvého, která obsahuje hrozbu, jaké následky mohou být vyvozeny, pokud se stejného jednání mladistvý v budoucnu nevyvaruje. Plní tedy zároveň i preventivní funkci.

Uložení napomenutí jako správního trestu by mělo být užíváno zejména vůči mladistvým, neboť má dozajista na nezletilého větší vliv než na zletilého pachatele. Napomenutí cílí na morálku delikventa, jedná se o prostředek morálního odsouzení pachatele.¹²³ Význam má proto u těch pachatelů, kteří se dopustili svého prvního přestupku, jehož závažnost a společenská škodlivost je velmi malá. Zároveň je nutné zdůraznit, že uložení napomenutí je vhodné tehdy, pokud vyvolává žádoucí účinky. Jinak bude tento správní trest vnímat sedmnáctiletý delikvent, který hned „za dveřmi“ zapomene, že mu bylo vůbec nějaké napomenutí uloženo, jiný emocionální dopad bude mít napomenutí na pachatele ve věku patnácti let.

¹¹⁹ PRÁŠKOVÁ: *Nové přestupkové právo...*, s. 203

¹²⁰ § 45 zákona č. 250/2016 Sb.

¹²¹ PRÁŠKOVÁ: *Nové přestupkové právo...*, s. 203

¹²² § 36 zákona č. 250/2016 Sb.

¹²³ FIALA: *Správní právo trestní...*, 304 s.

4.2.2. Pokuta

Pokuta je dle Matese¹²⁴ nejtypičtějším a nejvíc frekventovaným správním trestem, který lze uložit za jakýkoli přestupek. Správní orgán uloží pachateli povinnost zaplatit částku v rozmezí stanoveném zákonem. Pokud zákon žádnou nejvyšší možnou horní hranici nestanoví, pokutu lze uložit pouze do výše 1000 Kč. Tato stanovená výše je pojistkou pro případ, že horní hranice pokuty není vůbec stanovena, čímž je naplněn princip právní jistoty a předvídatelnosti ohledně možné výše. Při vyměřování výše je správním orgánem zohledněna míra společenské škodlivosti. Pokuta je důsledkem spáchaného přestupku, nejedná se o náhradu škody, jde o správní trest. Výše pokuty musí být pro pachatele nezanedbatelná, musí pocítit uložení tohoto správního trestu, aby si uvědomil důsledky svého jednání, skutečně nesl odpovědnost. Zároveň ale nesmí mít pokuta likvidační důsledky.¹²⁵

Uložením pokuty správní orgán postihuje majetkovou sféru pachatele. Vzhledem k tomu, že mladiství zpravidla nemají žádné vlastní příjmy a jsou odkázáni pouze na finanční zdroje od svých rodičů, došlo k zakotvení snížené horní hranice pokuty. Horní hranice trestu se snižuje oproti pokutě plnoletým pachatelům na polovinu, přičemž však dle dalšího omezení nesmí přesahovat částku 5 000 Kč. Zákon stanoví, že v případě podnikajících mladistvých se toto pravidlo neuplatní.¹²⁶ Pokud je mladistvý podnikající osobou, je vysoce pravděpodobné, že mu z jeho činnosti plynou příjmy, proto snížení horní hranice pokuty není v takovém případě relevantní, uplatní se zde tedy plná výše pokuty.

Je otázkou, zda uložení pokuty je efektivní v případě mladistvého delikventa, zda vůbec dochází k naplnění výchovného a sankčního účelu trestu. Peřinová¹²⁷ uvádí, že dochází k popření smyslu uloženého trestu v momentě, kdy mladiství nedisponují vlastními finančními zdroji, uloženou pokutu za ně platí rodiče či jiné osoby za ně zodpovědné. Pokutu nelze shledat vhodným trestem pro mladistvého v okamžiku, kdy pachatel nepocítí její uložení, její účinek se jej nijak nedotkne. Mladistvý nemá často žádný příjem nebo disponuje pouze omezeným výdělkem z brigád, v praxi za něj proto uloženou pokutu uhradí zákonní zástupci či jiné osoby s vyživovací povinností. Správní trest uložený rozhodujícím orgánem tedy nepostihne odpovědnou osobu, ale nepřímo osoby, které daný přestupek nespáchaly. Mladistvý pak odejde de facto bez trestu a výchovná (i represivní) funkce trestu je zcela potlačena.

¹²⁴ MATES: *Základy správního práva...*, s. 114

¹²⁵ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2015, sp. zn. 8 Afs 25/2012-351

¹²⁶ § 57 zákona č. 250/2016 Sb.

¹²⁷ PEŘINOVÁ: *Správněprávní trestání mladistvých...*, s. 210–211

4.2.3. Zákaz činnosti

Zákaz činnosti jako správní trest omezující povahy lze uložit pouze ve vztahu k činností, ke kterým je nutné veřejnoprávní oprávnění nebo které pachatel vykonává v pracovním nebo jiném obdobném poměru, a pouze v případech, pokud došlo ke spáchání přestupku při výkonu oné činnosti nebo v souvislosti s ní.¹²⁸ Pokud by zde neexistovala souvislost mezi přestupkem a zakazovanou činností, správní trest by postrádal svůj smysl, neboť jeho hlavním cílem je zabránit pachateli v recidivě.¹²⁹ Správní orgán nemůže uložit zákaz činnosti, kterou zákon ukládá povinně. Správní trest zákazu činnosti nesmí být zaměňován s ochranným opatřením omezující povahy (viz dále). Ačkolí se nejedná o trest majetkové povahy, vedlejším účinkem uložení tohoto trestu dochází i k újmě na majetku pachatele, který v důsledku zákazu činnosti nemůže vykonávat své zaměstnání nebo povolání. Tímto se zákaz činnosti řadí mezi závažnější správní tresty, neboť výrazně zasahuje do života pachatele a jeho postavení. Jelikož smyslem uloženého trestu je zabránit subjektu přestupku v páčání další protiprávní činnosti, plní tento trest zejména preventivní účel.¹³⁰

Obecně lze zákaz činnosti uložit na dobu stanovenou zvláštním zákonem, nejdéle ovšem na dobu 3 let. Ve vztahu k mladistvému je doba omezená na 1 rok, přičemž výkon tohoto trestu nesmí bránit přípravě na jeho budoucí povolání.¹³¹ Mladistvý se již v době spáchání přestupku musí na své povolání činností připravovat nebo musí být alespoň přijat k přípravě na něj. Zároveň musí tato příprava obsahovat činnost, která má být předmětem zákazu.¹³² Opět je ale nutné aplikovat i obecné zásady pro uložení zákazu činnosti zakotvené v § 47 ZOP.

Opět lze polemizovat nad účinností uloženého správního trestu. Domnívám se, že mladistvý nepocítí zamýšlené výchovné a preventivní účinky zákazu činnosti, pokud tento trest nesmí být uložen v souvislosti s přípravou na budoucí povolání. Pokud páchá opakovaně přestupky právě v souvislosti s touto přípravou, těžko pak může daný uložený správní trest s omezením plnit svůj účel a tím pádem být efektivní.

4.2.4. Propadnutí věci nebo náhradní hodnoty

Posledním správním trestem je propadnutí věci nebo náhradní hodnoty. Tento trest není nijak modifikován ve vztahu k mladistvému, uplatní se tedy obecná právní úprava. Propadnutí věci lze uložit pouze za splnění zákonných podmínek.¹³³ Dle ZOP musí jít o věc, která byla

¹²⁸ § 47 zákona č. 250/2016 Sb.

¹²⁹ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. 9 As 7/2009-76

¹³⁰ FIALA: *Správní právo trestní...*, s. 107

¹³¹ JEMELKA: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 432

¹³² KUČEROVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 296

¹³³ § 48 zákona č. 250/2016 Sb.

pachatelem užita ke spáchání přestupku nebo k tomu určena, kterou získal pachatel přestupkem nebo jako odměnu za něj nebo kterou pachatel nabyl za věc získanou přestupkem, pokud hodnota není zanedbatelná. Věc musí patřit pachateli, novým vlastníkem propadnuté věci se stává stát. Dochází k odnětí vlastnického práva pachateli, jedná se tedy o trest majetkové povahy. Věci se rozumí dle Nejvyššího správního soudu hmotný předmět oddělený od okolního světa.¹³⁴ Dle důvodové zprávy má tento trest zabránit pachateli v opětovném páchání činnosti naplňující znaky přestupku a odejmout mu prospěch z přestupku. Propadnutí náhradní hodnoty se pak týká věci, která by za daných okolností mohla být propadnutým předmětem, tento však byl pachatelem zničen, poškozen, zcizen, zatajen či jinak zmařen.

4.3. Upuštění od uložení správního trestu mladistvému delikventovi

Na upuštění od uložení správního trestu mladistvý nemá nárok, přesto k němu může správní orgán přistoupit, pokud vzhledem k povaze spáchaného přestupku a k dosavadnímu způsobu jeho života lze důvodně předpokládat, že náprava mladistvého bude zajištěna lépe uložním omezujícím opatřením.¹³⁵ Zakotvení tohoto ustanovení ve zvláštních ustanoveních doplňuje podmíněné upuštění od uložení správního trestu v § 42 ZOP a upuštění od správního trestu v § 43 ZOP. K podmíněnému upuštění od správního trestu za spáchaný přestupek lze uvést, že k němu správní orgán přistoupí, pokud jsou splněny určité podmínky v případě spáchaní přestupku, kterým byla spáchána majetková újma nebo jehož spácháním se pachatel bezdůvodně obohatil, a samotné projednání věci správním orgánem postačí k pachatelově nápravě.¹³⁶ Upuštění od uložení trestu může být využito v případě, že dle správního orgánu lze očekávat, že již projednání věci postačí k nápravě pachatele vzhledem k závažnosti přestupku, osobě pachatele a okolnostem jeho spáchání.¹³⁷ Pokud pachatel spáchal více přestupků, o nichž nebylo vedeno společné řízení, a správní trest uložený za jeden z těchto přestupků v samostatném řízení lze považovat za odpovídající trestu, který by byl uložen při společném řízení, od uložení správního trestu lze rovněž upustit.¹³⁸

Co se týče mladistvého, zákonodárce rozšířil možnost upuštění od uložení správního trestu. Správní orgán tedy může upustit od uložení trestu mladistvému, pokud považuje projednání dané věci za postačující k nápravě mladistvého delikventa, či uložit pouze omezující opatření s tím, že toto zajistí lépe jeho nápravu než trest. Mladistvému tak může být uložen zákaz navštěvovat určitá místa, povinnost zdržet se styku s určitou osobou či osobami

¹³⁴ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2007, sp. zn. 4 Afs 23/2003-112

¹³⁵ § 59 zákona č. 250/2016 Sb.

¹³⁶ § 42 zákona č. 250/2016 Sb.

¹³⁷ § 43 zákona č. 250/2016 Sb.

¹³⁸ Tamtéž.

nebo povinnost podrobit se programu pro zvládání agrese nebo násilného chování. V takovém případě v rozhodnutí o přestupku vysloví správní orgán vinu mladistvého.

4.4. Ochranná opatření ukládaná mladistvým a jejich charakteristika

Ochranná opatření jsou pro pachatele dalším negativním důsledkem spáchání přestupku. Hendrych uvádí, že se jedná o „*opatření státního donucení, jež způsobují určitou újmu osobám, kterým jsou ukládána, a současně chrání zájmy společnosti*“.¹³⁹ ZOP rozlišuje omezující opatření a zabrání věci nebo její náhradní hodnoty.¹⁴⁰ Dle důvodové zprávy chrání ochranná opatření společnost před škodlivým jednáním pachatele stejně jako správní tresty, rozdíl ovšem spočívá ve způsobu uskutečňování účelu. Cílem ochranných opatření je zamezení dalšího porušování nebo ohrožování zájmů, ochranné opatření sleduje preventivní a zabezpečovací funkci.¹⁴¹ Způsobená újma, která pachatelovi v důsledku uložení opatření vzniká, je pouze vedlejší. Ochranné opatření tedy postrádá represivní funkci, jeho účelem je působit na pachatele preventivně a výchovně.

Omezující opatření jsou ukládána k zamezení jednání ve formě přestupku, která jsou spjata s nějakými konkrétními místy či událostmi. Spočívají v zákazu navštěvovat určená veřejně přístupná místa nebo místa, kde se konají sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Uložení ochranného opatření lze rovněž pachateli stanovit povinnost zdržet se styku s individuálně určenou osobou nebo vymezeným okruhem osob či povinnost podrobit se vhodnému programu pro zvládání agrese nebo násilného chování.¹⁴² Omezující opatření lze uložit pouze tehdy, pokud mezi omezujícím opatřením a přestupkem existuje příčinná souvislost. Doba, na kterou může být omezující opatření uloženo, je jeden rok.

Uložení tohoto opatření mladistvému delikventovi lze dosáhnout zamýšleného vlivu, mladistvý se nesmí účastnit například tanečních zábav, diskoték, plesů či jiných společenských událostí typických pro jeho věkovou kategorii, což plní určitě preventivní funkci. Zároveň má na mladistvého omezující opatření i výchovné působení, a to konkrétně tím způsobem, že je odtržen od svých vrstevníků a sociálních událostí se stejně starými lidmi, což může vnímat negativně a snažit se příště chovat dle zákonů a protiprávního jednání se vyvarovat. V případě, že mu není dovoleno stýkat se s druhově vymezeným okruhem osob, může toto pociťovat jako velké příkoří. Pokud je ale nepříznivě ovlivněn touto určitou komunitou a „strháván“ k páchání přestupkové činnosti, preventivní účel je naplněn.

¹³⁹ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 307

¹⁴⁰ § 51 zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 99

¹⁴² § 52 zákona č. 250/2016 Sb.

Zabrání věci nebo náhradní hodnoty sleduje preventivní účel, kdy dochází k omezení nebezpečí dalšího užití zabrané věci k páchání přestupku. Lze jej subsidiárně využít vůči správnímu trestu propadnutí věci či náhradní hodnoty v případě, že tento správní trest nebyl uložen.

5. Procesněprávní úprava řízení s mladistvým pachatelem

Řízení o přestupku je „zvláštním druhem správního řízení“,¹⁴³ ve kterém je rozhodováno o vině a správním trestu za přestupek. Na řízení o přestupku se vztahují právní předpisy správního práva procesního, ovšem na rozdíl od klasického správního řízení, které se odehrává dle ustanovení SŘ, je na přestupkové řízení aplikován ZOP, jenž je vůči SŘ ve vztahu speciality. V řízení o přestupku je proto správním orgánem užit SŘ pouze subsidiárně.¹⁴⁴ Řízení o přestupcích je upraveno v části třetí ZOP, ale jednotlivé odchylky od obecné úpravy reflektující zvláštní přístup k mladistvým nejsou obsaženy v žádném zvláštním samostatném ustanovení.¹⁴⁵ Tato kapitola o procesních institutech zakotvených v zákoně na ochranu a podporu mladistvého dále pojednává.

Procesně způsobilá osoba může v řízení samostatně vykonávat procesní práva a plnit procesní povinnosti. ZOP specificky nezmiňuje, od jakého okamžiku nabývá osoba procesní způsobilosti, proto se subsidiárně užití ustanovení § 29 odst. 1 a 2 SŘ, která procesní způsobilost vážou na svéprávnost dle OZ.¹⁴⁶ Obecně je procesní způsobilost FO spjata se způsobilostí osoby být nositelem práv a povinností a způsobilostí osoby právně jednat.¹⁴⁷ Dle soukromého práva se člověk stává plně svéprávný zletilostí, kdy může vlastním právním jednáním nabývat pro sebe práva a zavazovat se k povinnostem.¹⁴⁸ Mladistvý obviněný je osobou nezletilou, proto je dle § 31 OZ způsobilý k právním jednáním, jež jsou přiměřená jeho rozumové a volní vyspělosti. Po dovršení patnáctého roku věku se za přestupek stává mladistvý odpovědným. S nastoupením odpovědnosti se pojí i schopnost nést následky svého protiprávního jednání, mladistvý má tedy způsobilost být účastníkem řízení a vystupovat v přestupkovém řízení před orgány veřejné správy samostatně bez nutnosti zastoupení.¹⁴⁹ Shodně uvádí i Bohadlo ve svém komentáři.¹⁵⁰ Nejvyšší správní soud rovněž judikoval, že „přičítá-li zákon plnou odpovědnost mladistvému za své jednání, je nutno vycházet a priori i z toho, že tato osoba je i plně procesně způsobilá k úkonům ve správním (přestupkovém) řízení stran přestupku, který ji lze přičítat“.¹⁵¹

¹⁴³ FIALA: *Správní právo trestní...*, s. 132

¹⁴⁴ § 1 odst. 2 SŘ

¹⁴⁵ PRÁŠKOVÁ: *Nové přestupkové právo...*, s. 272

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 323

¹⁴⁷ KUČEROVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 358

¹⁴⁸ § 15 ve spojení s § 30 zákona č. 89/2012 Sb.

¹⁴⁹ PEŘINOVÁ: *Správněprávní trestání mladistvých...*, s. 209–214

¹⁵⁰ BOHADLO: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 347

¹⁵¹ Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2010, sp. zn. 5 As 65/2009-39

Pokud je ovšem obviněný mladistvý, má tato skutečnost zásadní vliv na řízení o přestupku. Vzhledem k nízkému věku, nedostatku zkušeností a absenci plné svéprávnosti mladistvého je mu zákonodárcem v procesní, stejně jako v hmotněprávní rovině věnována zvýšená ochrana, jež se v úpravě projevuje mimo jiné ve formě účasti dalších subjektů na přestupkovém řízení. Tyto vedlejší subjekty v řízení s mladistvým obviněným mají hájit jeho zájmy a podporovat ho během řízení před správním orgánem. Jedná se zejména o účast zákonného zástupce, opatrovníka mladistvého a orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Zákon jim přiznává určitá procesní práva, která mohou tyto subjekty k ochraně mladistvého uplatňovat. Jako další formu ochrany ZOP zakotvuje v ustanovení § 80 odst. 2 obligatorní nařízení ústního jednání, je-li obviněným mladistvý.

Přestupkové řízení s mladistvým se řídí pravidly procesní úpravy platné v době projednávání přestupku, proto pokud mladistvý dosáhl po spáchání přestupku před řízením o něm zletilosti, již nemá procesní záruky poskytující mu zvýšenou ochranu, což judikoval Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí.¹⁵² Hmotněprávní zvýhodnění z důvodu pachatelství mladistvého však zůstává zachováno, což uvádí mimo jiné i Ministerstvo vnitra ČR ve svém Průvodci zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Rozhodné okolnosti pro posouzení nastoupení odpovědnosti fyzické osoby se posuzují dle okamžiku spáchání přestupku. Správní orgán bude tedy při ukládání správního trestu nadále aplikovat zvláštní ustanovení o mladistvých dle ZOP.¹⁵³

5.1. Ochrana soukromí mladistvého

Zvláštní ochrana se samozřejmě týká i ochrany soukromí mladistvého. Na rozdíl od TZ není ochrana soukromí mladistvého ZOP výslovně v zákonné dikci obsažena, ani v podpůrném SŘ o něm nenajdeme žádnou zmínku. TZ klade důraz na ochranu soukromí mladistvých, vymezuje, že o řízení vedeném proti mladistvému mohou orgány činné v trestním řízení zveřejňovat jen ty informace, kterými nebude ohroženo dosažení účelu trestního řízení, výslovně zakazuje zveřejňování těch informací o mladistvém, které by obsahovaly jeho jméno a příjmení či s pomocí kterých by bylo možné mladistvého obviněného identifikovat. V trestním řízení s mladistvým je také v souladu s ochranou jeho soukromí omezena zásada veřejnosti řízení, kdy se hlavního líčení či veřejného zasedání mohou účastnit pouze osoby vyjmenované zákonem, a konání hlavního líčení či veřejného zasedání veřejně je možné pouze

¹⁵² Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 7. 2014, sp. zn. 4 As 77/2014-33

¹⁵³ Ministerstvo vnitra ČR. *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (3. doplněná verze, aktualizovaná ke dni 1. února 2022)*. mvcr.cz, [cit. 20. 02. 2022]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/clanek/zakon-o-odpovednosti-za-prestupky-a-rizeni-o-nich-ucinnny-od-1-7-2017.aspx>>

na návrh mladistvého.¹⁵⁴ V přestupkovém řízení jsou správní orgány vázány mlčenlivostí ohledně citlivých údajů vztahujících se k mladistvému obviněnému. Je zakázáno zveřejňovat jakékoli informace, pomocí nichž by mohl být obviněný identifikován. Celé řízení je vedeno s cílem co nejméně ovlivnit budoucnost mladistvého, ať už se jedná o možnosti dalšího studia či při hledání zaměstnání. Přestupky proti občanskému soužití páchané mladistvými jsou po uplynutí 5 let od právní moci rozhodnutí o přestupku vymazány z evidence přestupků vedené Rejstříkem trestů.¹⁵⁵

5.2. Zákonný zástupce, opatrovník mladistvého

Zákonný zástupce či opatrovník mladistvého obviněného patří v přestupkovém řízení mezi subjekty v širším pojetí. Nejedná se o účastníky řízení, přesto jsou osobami zúčastněnými na řízení s procesními právy, která vykonávají v zájmu obviněného a ve snaze naplnit jeho práva. Nemají postavení účastníků řízení, neboť se v řízení nerozhoduje o jejich právech a povinnostech. Zákonné zastoupení vzniká přímo ze zákona¹⁵⁶ narozením dítěte (či rozhodnutím soudu v případě osvojení), zákonným zástupcem je rodič dítěte (či osvojitel), který zastupuje své dítě ve věcech, pro které nemá dítě plnou způsobilost. Tato forma zastoupení je obligatorní, může být vykonávána i proti vůli dítěte bez jeho souhlasu (ovšem vždy v jeho prospěch). Rodič současně musí dbát na zajištění potřeb dítěte v souladu s jeho nejlepším zájmem.¹⁵⁷ Dítě může uzavřít smlouvu o zastupování s jinou osobou, vznikne tím zastoupení fakultativní, které vykonává zmocněnec. Právo zvolit mladistvému obviněnému zmocněnce ale náleží rovněž zákonnému zástupci či opatrovníkovi. Takto ustanovený zmocněnec pak chrání zájmy mladistvého obviněného společně se zákonným zástupcem a opatrovníkem mladistvého. Procesní postavení zmocněnce je plně závislé na procesním postavení a právech toho účastníka řízení, kterého zastupuje.¹⁵⁸ Podle Matese mezi zákonným zástupcem (či opatrovníkem) a obviněným mladistvým nastává pouze podpora práv a oprávněných zájmů obviněného mladistvého ze strany těchto subjektů.¹⁵⁹ Opatrovník bude dítěti jmenován, pokud mladistvý obviněný nemá zákonného zástupce anebo ho zákonný zástupce nemůže zastupovat, pokud hrozí střet zájmů mezi rodičem a dítětem.¹⁶⁰ V určitých

¹⁵⁴ § 52–54 zákona č. 218/2003 Sb.

¹⁵⁵ § 16k odst. 1 zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁶ § 892 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.

¹⁵⁷ ROGALEWICZOVÁ: *Zákon o sociálně-právní...*, s. 2

¹⁵⁸ KUČEROVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 386

¹⁵⁹ MATES: *Základy správního práva...*, s. 140

¹⁶⁰ § 892 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb.

případech pak může nastat kolize zájmů zákonného zástupce a opatrovníka dítěte, správní orgán vždy musí jednat a rozhodnout dle nejlepšího zájmu dítěte.

Zákonný zástupce i opatrovník nemůžou vystupovat jako procesní zástupci mladistvého,¹⁶¹ protože mladistvý má plnou procesní způsobilost. Přestože nemají postavení procesního zástupce mladistvého ani účastníka řízení, právní úprava jim přiznává mnoho procesních práv, která se podobají právům přiznaným danou úpravou osobám přímo postiženým spácháním přestupku.¹⁶² Katalog práv náležejících zákonnému zástupci či opatrovníkovi obviněného je zakotven v § 72 ZOP. Zákonný zástupce i opatrovník mají právo na vyznění o zahájení řízení, právo navrhopvat důkazy a činit návrhy po celou dobu řízení, právo na poskytnutí informací o řízení potřebných k hájení práv a oprávněných zájmů mladistvého obviněného, právo zvolit mladistvému obviněnému zmocněnce, právo nahlížet do spisu, právo vyjádřit své stanovisko, právo účastnit se ústního jednání a být přítomen při všech úkonech řízení, právo podat odvolání ve prospěch mladistvého obviněného proti rozhodnutí o přestupku nebo proti rozhodnutí o schválení dohody o narovnání a právo podat žádost o obnovu řízení nebo o vydání nového rozhodnutí.¹⁶³ Dále mohou klást otázky účastníkům řízení, svědkům a znalcům.¹⁶⁴

Zákonný zástupce či opatrovník mladistvého obviněného se v určitých případech nachází v pozici účastníka řízení o přestupku. Jedná se o situaci, kdy je tato osoba obviněná ze stejného skutku jako mladistvý současně. V takovém případě je zřejmé, že není schopna efektivně hájit zájmy mladistvého, neboť může nastat střet jejích zájmů se zájmy mladistvého obviněného a spoluobviněná osoba by mohla jí přiznaná procesní práva na hájení zájmů mladistvého využít ve svůj prospěch. ZOP na tuto situaci pamatuje a uvádí, že procesní práva náležející zákonnému zástupci či opatrovníkovi vykonává v takovém případě pouze OSPOD, o čemž rozhodne v řízení správní orgán vedoucí řízení o přestupku usnesením.

5.3. Orgán sociálně-právní ochrany dětí

V řízení o přestupku hájí zájmy mladistvého obviněného rovněž orgán sociálně-právní ochrany dětí. Sociálně-právní ochrana dětí v sobě zahrnuje zejména ochranu práva dítěte na jeho příznivý vývoj, řádnou výchovu a ochranu jeho oprávněných zájmů,¹⁶⁵ přičemž je předním hlediskem při poskytování této ochrany zajištění blaha dítěte. OSPOD věnuje zvýšenou pozornost vymezenému okruhu ohrožených dětí, mimo jiné i těm, které potřebují

¹⁶¹ KOPECKÝ: *Správní právo. Obecná část...*, s. 294

¹⁶² BOHADLO: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 420

¹⁶³ § 72 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁶⁴ § 82 odst. 3 zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁶⁵ § 1 odst. 2 písm. a), b) zákona č. 359/1992 Sb.

pomoc a zvýšenou ochranu ze strany státu. Jedná se o děti, „*kteřé vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že opakovaně nebo soustavně páchají přestupky podle zákona upravujícího přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití*“.¹⁶⁶ Nezletilci dopouštějící se protiprávního jednání (ať už ve formě přestupků či trestných činů) totiž ohrožují nejen sebe, ale i své okolí, a proto je nutné urychleně začít pracovat na poskytnutí podpory a pomoci k zajištění řádné výchovy dítěte.¹⁶⁷

OSPOD nemá procesní postavení účastníka řízení. Katalog práv jemu náležející je totožný s procesními právy vykonávanými ze strany zákonného zástupce či opatrovníka. OSPOD má ale zesílené postavení, kdy v případě spoluobvinění těchto osob (či v případě existence důvodného podezření, že tyto osoby nebudou řádně hájit zájmy mladistvého) se stává OSPOD jediným vykonavatelem procesních práv sloužících k podpoře nezletilého.¹⁶⁸ Prášková shodně dodává, že mezi správním orgánem a OSPOD probíhá užší spolupráce, jejímž předpokladem je větší vzájemná součinnost.¹⁶⁹ Jakmile mladistvý obviněný v průběhu řízení o přestupku dosáhne zletilosti, OSPOD ztrácí své procesní postavení a s ním související práva.¹⁷⁰

Funkci OSPOD plní v řízení s mladistvým obecní úřad obce s rozšířenou působností, konkrétně kurátor pro děti a mládež v rámci sociální kurately. Sociální kuratela poskytuje podporu určitému okruhu ohrožených dětí převážně s kázeňskými problémy s cílem umožnit jim překonat nepříznivé situace způsobené jejich chováním, sociálními podmínkami či výchovnými vlivy a začlenit je zpět do společnosti. Dbá na to, aby přestupkové řízení nemělo na mladistvého nepříznivý vliv i co se týče budoucího pracovního umístění. Činnost sociální kurately pro děti a mládež spočívá v „*provádění opatření směřujících k odstranění, zmírnění nebo zamezení prohlubování anebo opakování poruch psychického, fyzického a sociálního vývoje dítěte*“.¹⁷¹ Kurátor pro děti a mládež provádí sociální práci s rodinou dítěte vykazujícího rizikové chování, kdy poskytuje zejména pomoc při řešení problémů spojených s výchovou dítěte tak, aby došlo k odstranění nefunkčních výchovných metod.¹⁷² Při poskytování pomoci uplatňuje nástroje a postupy, při kterých provádí např. vyhodnocování sociální situace dítěte, zprostředkovává odbornou pomoc dítěti i rodičům, navštěvuje dítě

¹⁶⁶ § 6 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb.

¹⁶⁷ ROGALEWICZOVÁ: *Zákon o sociálně-právní...*, s. 44

¹⁶⁸ § 72 odst. 2, 3 zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁶⁹ PRÁŠKOVÁ: *Nové přestupkové právo...*, s. 272

¹⁷⁰ KOPECKÝ: *Správní právo. Obecná část...*, s. 295

¹⁷¹ § 31 odst. 2 zákona č. 359/1992 Sb.

¹⁷² ROGALEWICZOVÁ: *Zákon o sociálně-právní...*, s. 278

v domácím prostředí, spolupracuje se školami a dalšími subjekty.¹⁷³ Zjištěné informace pak předává v řízení správnímu orgánu, čímž poskytuje součinnost při objasňování přestupku.

Pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí se účastní řízení, má právo být přítomen ústnímu jednání, ve kterém má mnoho procesních práv, která může využít k podpoře dítěte a hájení jeho zájmů. Rovněž spolupracuje s rodinou obviněného, poskytuje mladistvému a jeho zákonnému zástupci poučení o jejich právech a povinnostech, seznamuje je se způsoby řešení nepříznivé situace. Za nespornou výhodou považují nezávislost OSPOD v přestupkovém řízení na zákonném zástupci či opatrovníkovi. Zároveň mezi OSPOD a mladistvým obviněným nejsou žádné vazby podobné vztahu mezi mladistvým a jeho zákonnými zástupci či opatrovníkem. OSPOD tak nerušeně a bez sledování vlastního zájmu hájí v řízení zájmy obviněného, přičemž dbá na ochranu jeho zájmů a blaha, nikoli ochranu zájmů zákonných zástupců či jiných osob. Práva rodičů či jiných osob v obdobném postavení by ale měla být ze strany orgánu hájícího práva dítěte nadále respektována. Ve vztahu mladistvého a OSPOD nefigurují ani případné negativní výchovné vlivy, což vede ke zvýšení možnosti nápravy chování mladistvého.

5.4. Společné řízení

Společné řízení je zvláštním druhem řízení, které je vedeno za splnění následujících podmínek: podezřelý se musí dopustit více přestupků, skutková podstata těchto přestupků se týká právních povinností vyskytujících se ve stejné oblasti veřejné správy, k projednání je příslušný též správní orgán. Společné řízení se koná i ohledně přestupků více podezřelých, jestliže spolu tyto přestupky souvisejí a jsou-li naplněny i předchozí zmíněné podmínky.¹⁷⁴ Účelem zakotvení společného řízení je možnost efektivnějšího postihu podezřelého či podezřelých, kteří se dopustili více přestupků, jež spolu vzájemně souvisejí.¹⁷⁵ Jedná se o projev zásady součinnosti mezi správními orgány a vzájemného souladu postupů, které probíhají současně a souvisejí s týmiž právy nebo povinnostmi dotčené osoby. Tato zásada je zakotvena v § 8 SŘ.

I v případě společného řízení jsou zákonem zakotveny zvláštní výjimky ve vztahu k mladistvému zužující obecné podmínky stanovené pro vedení společného řízení. Tento zvláštní postup je zakotven § 88 odst. 4, který stanoví, že „*pokud se více mladistvých podezřelých dopustilo více přestupků, které spolu souvisejí, jejichž skutková podstata se týká porušení právních povinností vyskytujících se ve stejné oblasti veřejné správy a k rozhodnutí*

¹⁷³ ROGALEWICZOVÁ: *Zákon o sociálně-právní...*, s. 282

¹⁷⁴ § 88 odst. 1–2 zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁷⁵ FIALA: *Správní právo trestní...*, s. 189

*o těchto přestupcích je příslušný též správní orgán, projednají se ve společném řízení, jestliže je to vhodné z hlediska zjištění stavu věci, hospodárnosti a rychlosti řízení a s přihlédnutím k osobám mladistvých podezřelých. Pokud se mladistvý podezřelý a jiný podezřelý (tedy zletilý podezřelý, pozn. aut.) dopustili více přestupků, které spolu souvisejí, jejichž skutková podstata se týká porušení právních povinností vyskytujících se ve stejné oblasti veřejné správy a k rozhodnutí o těchto přestupcích je příslušný též správní orgán, projednají se ve společném řízení, jestliže je to nezbytné z hlediska zjištění stavu věci a není to na újmu mladistvého podezřelého.*¹⁷⁶

S mladistvým lze vést společné řízení pouze o přestupcích, kterých se dopustily pouze nezletilé osoby, či společné řízení, ve kterém je na místě podezřelého vedle mladistvého i zletilý podezřelý. V prvním případě k obecným podmínkám nastupuje kritérium vhodnosti z hlediska zjištění stavu věci, hospodárnosti a rychlosti řízení a je přihlédnuto k osobám mladistvých podezřelých. Bohadlo ve svém komentáři uvádí, že správní orgán může ve společném řízení s více mladistvými podezřelými lépe posoudit míru jejich zavinění a odstupňovat správní tresty jim uložené.¹⁷⁷ Ve druhém případě se jedná o výjimečné situace, správní orgán musí ve společném řízení mladistvého a zletilého podezřelého přihlížet k osobě mladistvého a chránit jeho práva. Společné řízení zletilé a nezletilé osoby by mělo být vedeno, pouze pokud se jeho realizování jeví nezbytným z hlediska zjištění stavu věci, a nikdy nesmí být na újmu mladistvého, co se týká jeho dalšího vývoje.

5.5. Příkaz na místě

Zjednodušenou formou správního řízení je řízení příkazní. V přestupkovém řízení dochází vydáním příkazu k uznání obviněného vinným ze spáchání projednávaného přestupku.¹⁷⁸ Správní orgán ovšem nemůže rozhodnout o přestupku příkazem, jestliže má být uložen správní trest mladistvému.¹⁷⁹ Výjimkou je uložení správního trestu peněžité pokuty či napomenutí ve zkráceném řízení příkazem na místě. Tímto způsobem může ovšem správní orgán mladistvému uložit zaplacení pokuty nejvýše 2 500 Kč.¹⁸⁰ Snížená výše peněžité pokuty ukládaná příkazem na místě se neuplatní, jestliže je mladistvý pachatel podnikající fyzickou osobou. V takovém případě lze příkazem na místě uložit pokutu ve stejné výši jako v případě zletilého pachatele, tedy nejvýše 10 000 Kč. Rozdíl mezi příkazem a příkazem na místě tkví v možnosti podání odporu, proti příkazu lze podat odpor do 8 dnů ode dne, kdy byl příkaz

¹⁷⁶ § 88 odst. 4 zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁷⁷ BOHADLO: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 508

¹⁷⁸ KOPECKÝ: *Správní právo. Obecná část...*, s. 303

¹⁷⁹ § 90 odst. 2 písm. c) zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁸⁰ § 91 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb.

oznámen, zatímco příkaz na místě nabývá právní moci podpisem obviněného na příkazovém bloku.¹⁸¹ Zakotvení nemožnosti klasického příkazního řízení s mladistvým obviněným shledávám velice žádoucím, neboť při ukládání správního trestu mladistvému pachateli správní orgán přihlíží ke všem okolnostem, které v řízení vyjdou najevo, a následně tyto okolnosti při rozhodování o správním trestu zohledňuje. Jelikož příkaz může být v řízení první úkon,¹⁸² nebylo by s ohledem k mladistvému správné, aby mu byla odeprána možnost projednání celé věci. Na tuto skutečnost shodně pamatuje i zákon, když zakotvuje obligatorní ústní jednání v přestupkovém řízení s mladistvým obviněným ve svém § 80 odst. 2 ZOP.

Příkazem na místě je trest mladistvému uložen, pokud souhlasí se zjištěným stavem věci, s právní kvalifikací skutku a s uložením správního trestu v dané výši. Rovněž musí souhlasit s uložením trestu vydáním příkazového bloku.¹⁸³ Příkaz na místě nabývá právní moci a je vykonatelný v okamžiku, kdy jej obviněný podepíše. Mladistvý svým podpisem de facto potvrzuje svou vinu. Kučerová uvádí, že v případě řízení o přestupku spáchaném mladistvým, které je ukončeno vydáním příkazu na místě, se neuplatní ustanovení § 72, které zakotvuje ochranu v podobě účasti zákonného zástupce, opatrovníka mladistvého obviněného a OSPOD.¹⁸⁴ Důvodem je dle důvodové zprávy fakt, že příkaz na místě je prvním a zároveň posledním úkonem v řízení, jelikož tedy neprobíhá řízení, není ani na místě uplatňování procesních práv poskytujících podporu mladistvému obviněnému ze strany oprávněných osob.

¹⁸¹ Ministerstvo vnitra. *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. 3. doplněná verze, aktualizovaná ke dni 1. února 2022, s. 96

¹⁸² KOPECKÝ: *Správní právo. Obecná část...*, s. 303

¹⁸³ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 132

¹⁸⁴ KUČEROVÁ: *Zákon o odpovědnosti...*, s. 384

6. Posouzení četnosti přestupků proti občanskému soužití páchaných mladistvými a efektivity správních trestů za tyto přestupky

Přestupky proti občanskému soužití představují dle oslovených úřadů (Městský úřad Kolín, Kutná Hora a Čáslav) jedny z nejhojněji projednávaných přestupků dle zákona č. 251/2016 Sb. Jednotlivé odbory poskytly k praktické části předkládané práce údaje o páchání přestupků v letech 2018 až 2021. V této kapitole jsou analyzovány záznamy přestupků klasifikovaných podle zákona č. 250/2016 Sb. a zákona č. 251/2016 Sb. Do konce června 2017 byl účinný předchozí předpis, zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, informace o přestupkové agendě by byly touto skutečností ovlivněné.

Věcně příslušné k projednávání přestupků jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností, nestanoví-li zákon jinak.¹⁸⁵ V případě přestupků proti občanskému soužití stanoví, že věcně příslušným orgánem k jejich projednání je obecní úřad¹⁸⁶ vykovávající přenesenou působnost v základním rozsahu, tedy každý obecní úřad. Obec může uzavřít s obcí s rozšířenou působností (či s obcí s pověřeným obecním úřadem), v jejímž správním obvodu se nachází, veřejnoprávní smlouvu, podle které mohou orgány obce s rozšířenou působností (či s pověřeným obecním úřadem) projednávat přestupky, které by jinak byly povinny projednávat orgány obce s přenesenou působností v základním rozsahu.¹⁸⁷ Dle informací na základě komunikace s oslovenými úřady je tato praxe velmi častá, ba převažující. Pro dokreslení celkového pohledu je nutné zmínit počet obyvatel žijících ve správních obvodech obcí. Ve správním obvodu města Kolín žije přibližně 84 000 obyvatel (z toho ve městě Kolín 32 490 obyvatel), ve správním obvodu obce Kutná Hora cca 50 000 obyvatel (z toho v Kutné Hoře 20 828 obyvatel) a ve správním obvodu obce Čáslav téměř 26 000 obyvatel (z toho v Čáslavi 10 350).¹⁸⁸

Dle Oddělení přestupků města Kolín tvořily v roce 2018 přestupky dle § 7 ZNP 64,9 % z celkového počtu přestupků, v roce 2019 64,8 %, v roce 2020 rovných 64 % a v roce 2021 63,4 % z celkového počtu přestupků dle ZNP. Jedná se o nejčastěji projednávané přestupky ve správním obvodu města Kolín, od roku 2018 do roku 2021 tvořily vždy nadpoloviční většinu

¹⁸⁵ § 60 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁸⁶ § 60 odst. 2 zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁸⁷ § 105 zákona č. 250/2016 Sb.

¹⁸⁸ Český statistický úřad: *Počet obyvatel v obcích a ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností ke dni 1. 1. 2021*. 30. dubna 2021. czso.cz, [cit. 20. 02. 2022]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112021>>

z celkového počtu přestupků. Nejvíce přestupků podle ZNP bylo spácháno v roce 2021 (666), kdy zároveň došlo i ke spáchání nejvíce přestupků proti občanskému soužití (422). Nejméně přestupků pak příslušné oddělení řešilo v roce 2018, kdy došlo ke spáchání 604 přestupků podle ZNP, z čehož se v 392 případech jednalo o přestupky proti občanskému soužití.

Co se týče počtu případů s mladistvým v roli obviněného, jednalo se v jednotlivých letech pouze o čísla v řádu desítek. Vedoucí přestupkového oddělení uvedla, že v letech 2018 až 2021 spáchalo přestupek podle ZNP 121 mladistvých. Toto číslo se může zdát poměrně vysoké, považují tedy za nutné zmínit, že se jednalo o celkové množství 2 567 spáchaných přestupků. V porovnání s tímto údajem vidíme, že mladistvý figuroval v roli pachatele pouze v necelých 5 % případů (konkrétně 4,7 %). Nejvíce přestupků spáchal mladistvý pachatel v roce 2018 (40 případů). Ačkoli představuje přestupková činnost mladistvých pouze malý díl, je nezbytné mít na paměti, že pokud nezletilý sklouzne na „šikmou plochu“ v raném věku, zůstává pro něj obtížné nastolit ve svém životě opět řád a pořádek a navrátit se k žití podle právních předpisů. Proto je mladistvým nutno vždy poskytnout nezbytnou pomoc a podporu.

Dle dat přestupkového oddělení města Kolín v roce 2018 bylo vedeno řízení o přestupku proti občanskému soužití s 24 mladistvými, správní orgán uložil správní trest pokuty v deseti zmíněných případech. V roce 2019 bylo mladistvých obviněných pouze 10, zároveň byl jen jednomu mladistvému uložen správní trest, a to pokuta. V roce 2020 byl opět využit ve vztahu k mladistvým pachatelům pouze tento druh správního trestu, kdy došlo k uložení celkem 4 pokut. Byla ale potrestána pouze čtvrtina mladistvých obviněných, neboť správní orgán vedl řízení s mladistvým obviněným v 16 případech. V roce 2021 byla nově uložena pachatelům 2 napomenutí, správní trest pokuty nebyl uložen.

Za roky 2018 až 2021 bylo z přestupků proti občanskému soužití obviněno celkem 59 mladistvých, bylo uloženo celkem 17 správních trestů, z toho 15 pokut a 2 napomenutí. Opětovného páchaní přestupkové činnosti se dopustilo 5 mladistvých recidivistů. Správní orgán nevyužil nikdy možnost upuštění od uložení správního trestu ani neuložil mladistvému obviněnému ochranné opatření. Je zajímavé, že správní orgán vedoucí řízení o přestupku ve 42 situacích mladistvého pachatele přestupku vůbec nepotrestal, dle informací Městského úřadu Kolín nedošlo k uložení správního trestu, neboť nebyla prokázána vina mladistvého. Za zcela neefektivní považují uložení správního trestu pokuty, ke kterému došlo v 15 případech, neboť se jedná o správní trest, který postihuje spíše majetkovou sféru osoby za mladistvého zodpovědné, tedy výchovný, jakož i sankční účel uloženého správního trestu je spíše upozaděn. Dle mého názoru pak přestupkové řízení zcela postrádá svůj preventivní účel a výchovnou funkci, neboť na mladistvého, kterému je za spáchaný přestupek uložena povinnost uhradit výši

pokuty, těžko může řízení nějak morálně a výchovně zapůsobit, když v četných případech pokutu sám nezaplatí. Možnou novelou, která se pro řešení této situace nabízí, je zakotvení zákonné povinnosti mladistvého uhradit plnou výši jemu uložené pokuty z vlastních našetřených prostředků.

Podle statistických dat poskytnutých ze strany Oddělení přestupků Městského úřadu Kutná Hora představovaly přestupky proti občanskému soužití v roce 2018 51,5 % ze všech přestupků dle ZNP, v roce 2019 40,9 %, v roce 2020 39,3 % a v posledním roce, tedy v roce 2021, 37 % z celkového počtu spáchaných přestupků. Četnost páchaných přestupků během let 2018 až 2021 každoročně mírně poklesla. Přesto i ve správním obvodu města Kutná Hora tvořily přestupky dle § 7 značnou část projednávaných správních deliktů, i když už se nejednalo o nadpoloviční většinu jako v případě Kolína. Nejvíce přestupků podle ZNP bylo ve správním obvodu Kutné Hory spácháno v roce 2018 (639), kdy zároveň došlo i ke spáchání nejvíce přestupků proti občanskému soužití (329). Nejméně přestupků pak přestupkové oddělení řešilo v roce 2020, kdy došlo ke spáchání 527 přestupků podle ZNP, z čehož se pouze v 207 případech jednalo o přestupky proti občanskému soužití.

Záznamy poskytnuté Oddělením přestupků v Kutné Hoře ukazují, že v letech 2018 až 2021 bylo z přestupků proti občanskému soužití obviněno celkem 45 mladistvých (z celkového počtu 45 mladistvých bylo 31 z nich v době spáchání přestupku 17 let). Správním orgánem bylo uloženo v souhrnu 16 správních trestů, přičemž se jednalo o 8 pokut a 8 napomenutí. Opět vyzdvihují dle mého názoru absentující výchovný účinek při uložení správního trestu pokuty, diskutabilní jsou rovněž uložená napomenutí, neboť se v 68,9 % případech jednalo o sedmnáctileté obviněné, u kterých není pravděpodobné, že by tento uložený správní trest vyvolal morální újmu.

Údaje poskytnuté ze strany vedoucí Odboru vnitřních věcí Městského úřadu v Čáslavi ukazují, že přestupky proti občanskému soužití jsou i zde hojně projednávanou přestupkovou agendou. V roce 2018 tyto přestupky představují 58,5 %, v roce 2019 dokonce 70,5 %, v roce 2020 pak tvoří 71 % a v roce 2021 64,8 %. Mladistvý vystupoval v roli obviněného z přestupku v 30 případech z celkového počtu 474 projednávaných přestupků podle ZNP. Procentuálně se jedná o 6,3 % případů mladistvého subjektu přestupku, lze tedy konstatovat, že přestupková činnost mladistvých je ojedinělou činností. Z oněch 30 případů přestupků s mladistvým obviněným šlo o přestupek proti občanskému soužití celkem v 20 případech. Mezi lety 2018 až 2021 bylo přestupkovým oddělením v Čáslavi uloženo mladistvým 10 správních trestů, z toho 7 pokut a 3 napomenutí.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala odpovědností mladistvých v roli pachatele přestupků a jejich správním trestáním se zaměřením na správní tresty, které jsou jim v řízení o přestupku ukládány. Věnovala jsem se hmotněprávní úpravě přestupků proti občanskému soužití a dále právní úpravě přestupkového řízení s obviněnými mladistvými a jednotlivými procesními instituty, které jsou zakotvené na jejich ochranu. V poslední kapitole jsem se zabývala analyzováním statistických dat týkajících se četnosti páchaní přestupků, ať už šlo o všechny přestupky podle zákona o některých přestupcích řešené přestupkovými odděleními městských úřadů v Kolíně, Kutné Hoře a Čáslavi, či pouze o přestupky proti občanskému soužití. Nosná část poslední kapitoly se soustředila zejména na přestupky, jež byly v letech 2018 až 2021 spáchány mladistvými, a správní tresty, které jim byly za spáchané přestupky uloženy.

Protiprávní jednání mladistvých ve formě přestupkové činnosti zůstává nadále oblastí, která by rozhodně neměla být ze strany zákonodárce opomíjena, byť nejde o závažnější trestnou činnost. Letos v červenci uplyne 5 let od nabytí účinnosti zákona č. 250/2016 Sb. a 251/2016 Sb., které upravují odpovědnost za přestupky, řízení o nich a vybrané skutkové podstaty některých přestupků. Hlavní nedostatek současného právního stavu spatřuji v neexistenci samostatného právního předpisu, který by se týkal úpravy přestupkové odpovědnosti mladistvých a zároveň by se věnoval problematice přestupkového řízení s mladistvým obviněným. Má hypotéza stanovená v úvodu práce se potvrdila. Mladistvému pachateli je v zákoně o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich v části druhé týkající se základů odpovědnosti za přestupek věnováno pouze 5 zvláštních ustanovení, která mají přednost před obecnou právní úpravou, což rozhodně nepovažuji za dostačující stav. Tato ustanovení se týkají pouze ukládání správních trestů mladistvým, nikoli úpravy odpovědnosti mladistvých za přestupky. V četných případech pak dochází při uplatňování odpovědnosti mladistvých za přestupky k vyplňování mezer analogickým využitím předpisů trestního práva, a to zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Analogie by přitom měla být ve správním právu využívána spíše ve výjimečných situacích v omezeném rozsahu, což se za dané situace neděje.

Současnou hmotněprávní úpravu ve vztahu k mladistvému pachateli přestupků za dostačující rozhodně nepovažuji. Dle mého názoru by měl být přijat jednotný komplexnější zákon upravující řízení s mladistvými a jejich odpovědnost za přestupky. Taková změna provedená ze strany zákonodárce by nastolila v právním systému přestupkového práva větší

přehlednost a organizovanost, což by bylo přínosné nejen pro správní orgány a úřední osoby rozhodující v přestupkovém řízení, ale i pro účastníky tohoto řízení. Zároveň by přijetím samostatného zákona upravujícího přestupkovou odpovědnost mladistvých došlo k menšímu využívání analogie předpisů trestního práva, neboť by byly vyplněny mezery, které v současné době existují.

S pomocí statistických dat poskytnutých ze stran přestupkových oddělení obecních úřadů obcí s rozšířenou působností Kolín, Kutná Hora a Čáslav jsem dospěla k odpovědi na výzkumnou otázku stanovenou v úvodu práce, zda je četnost páchaní přestupků mladistvými pachateli vysoká. Po zpracování statistických údajů musím konstatovat, že přestupková činnost mladistvých osob není výrazně vysoká, ve skutečnosti je poměrně nízká (alespoň co se týče správních obvodů oslovených obcí), přesto však nelze zapomínat na fakt, že se v naší společnosti přestupková činnost nezletilých odpovědných osob vyskytuje. Městský úřad v Kolíně v letech 2018 až 2021 zaznamenal z celkového počtu všech spáchaných přestupků pouze 4,7 % případů přestupků s mladistvým v roli obviněného. Větší procento případů přestupků spáchaných mladistvými eviduje Městský úřad Čáslav, kdy se jedná o 6,3 % z celkového počtu uskutečněných přestupků. Jelikož delikt ní činnost mladistvých představuje obvykle stupeň k závažnějšímu trestnímu jednání, neměla by zůstat opomíjena. Správní orgány by měly na mladistvé delikventy působit výchovně a spíše jim umožnit nápravu než trestat jejich protiprávní jednání.

Právní úprava správních trestů a jejich modifikace ve vztahu k mladistvému pachateli, stejně jako ukládání správních trestů mladistvému delikventovi v přestupkovém řízení, představují další oblasti, kterými jsem se zabývala ve své diplomové práci. Snažila jsem se najít odpověď na výzkumnou otázku, zda jsou druhy správních trestů zakotvené v zákoně účinné a efektivně plní svou výchovnou a preventivní funkci ve vztahu k mladistvým pachatelům, přičemž jsem vycházela z hypotézy, že ukládané správní tresty mladistvým pachatelům přestupků plní svou výchovnou a preventivní funkci. Moje hypotéza se nepotvrdila, neboť jsem zjistila, že správní tresty uložené mladistvým neplní své funkce.

Správní trest napomenutí mi připadá vhodný ve chvíli, kdy se skutečně jedná o přestupek s nízkou mírou společenské škodlivosti a o první případ protiprávního jednání mladistvého obviněného ve formě spáchaného přestupku. Morální újmu však dle mého názoru pocítují mladiství pachatelé v ojedinělých případech, a to zejména pokud je jim teprve patnáct let a jejich hodnoty jsou morálně žádoucí. Hodnoty každého člověka jsou ovlivněny různými faktory a mění se v průběhu let, ze začátku jde o hodnoty převzaté ze strany rodičů, ve školních letech od vrstevníků či během celého průběhu dospívání z hromadných sdělovacích prostředků.

Média nás v současném digitalizovaném světě více než kdy dříve zásobují pořady obsahujícími násilí, což může ohrozit zdravý psychický vývoj dítěte. Aby napomenutí vyvolala zamýšlený účinek, morální újmu, musí se u mladistvého vyskytovat strach z autority správního orgánu. V situacích, kdy je tento správní trest uložen například mladistvému ve věku 17 let, stěží splní svůj hlavní úkol, tedy výchovu pachatele a zajištění jeho touhy po nápravě. Spíše může mladistvému napomenutí připadat jako pouhé pokárání, se kterým nejsou spojeny žádné negativní důsledky, a mladistvý tedy není donucen se nad svým jednáním zamyslet.

Co se týče správního trestu pokuty, shledávám tento trest také vysoce neefektivním v případě jeho uložení mladistvému. Správní trest pokuty často postihuje spíše majetkovou sféru rodiče mladistvého delikventa, neboť ten vyšší pokuty za své dítě v četných případech zaplatí. Na mladistvého obviněného pak tento trest nemůže mít výchovný účel, neboť se jej v podstatě nijak nedotýká, a mladistvý tedy nepocítí žádnou újmu. Navrhuji proto zakotvení zákonného pravidla, aby šla pokuta vždy z „kapsy“ mladistvého, tedy byla zaplacená výhradně a pouze z majetku nezletilého pachatele, nikoli z majetku osob za něj zodpovědných. Správní trest pokuty se mi jeví vhodným ve chvíli, kdy mladistvý disponuje vlastními peněžitými prostředky.

Správní trest zákazu činnosti bych rozšířila i na možnost zakázání takové činnosti, která souvisí s přípravou na budoucí povolání, pokud by byl daný přestupek spáchán v souvislosti s ní. Tato úprava by jistě měla větší výchovný účinek a v budoucnosti by si mladistvý dobře rozmyslel, zda bude jednat podle zákonů. Pokud jde o správní trest propadnutí věci nebo náhradní hodnoty, tento trest plní zcela svůj výchovný a preventivní účel, pokud se jedná o věc ve vlastnickém právu mladistvého, tedy postihne majetkovou sféru toho, koho skutečně chceme potrestat. K druhům správních trestů bych přidala správní trest veřejně prospěšných prací. K zakotvení nového druhu správního trestu mě inspiroval výčet trestních opatření v ZSVM. Tento trest se mi zdá jako vhodná a účelná varianta správního trestu pro mladistvého pachatele přestupku. Výchovný (stejně jako preventivní a potažmo represivní) účel takového uloženého správního trestu by byl zcela naplněn, neboť by mladistvý musel obětovat svůj volný čas, aby mohl daný trest vykonat, což jistě pocítí více než uložení správního trestu pokuty.

V závěru předkládané práce musím konstatovat, že přestože zákonné podmínky odpovědnosti mladistvého za přestupky nejsou upraveny dostačujícím způsobem, přijetím uceleného kodexu upravující základy odpovědnosti mladistvých za přestupky a řízení s nimi se nevyřeší problémy související s deliktní činností mladistvých, které souvisí se samotnou společností. Přesto zůstává problematika správního trestání mladistvých důležitou oblastí, která by neměla zůstat ze strany zákonodárce opomíjena.

Seznam pramenů a literatury

Monografie

- BOHADLO, David a kol. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (250/2016 Sb.). Komentář.* Wolters Kluwer, 2018, 700 s.
- BOHADLO, D., POTĚŠIL, L., POTMĚŠIL, J. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury.* Praha: C. H. Beck, 2013, 220 s.
- BRÁZDA, Jan. *Základy odpovědnosti v přestupkovém zákoně. Praktická příručka.* Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2017, 270 s.
- FIALA, Zdeněk a kol. *Správní právo trestní.* Praha: Leges, 2017, 304 s.
- FRUMAROVÁ, Kateřina a kol. *Správní trestání.* Praha: Leges, 2017, 400 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1481 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část.* 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 599 s.
- JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích: komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1050 s.
- JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 632 s.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva.* Praha: C.H. Beck, 1995, 247 s.
- KOPECKÝ, Martin. *Správní právo. Obecná část.* Praha: C. H. Beck, 2019, 536 s.
- KUČEROVÁ, Helena, HORZNIKOVÁ, Eva. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou.* Praha: Leges, 2017, 832 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- MATES, Pavel a kol. *Základy správního práva trestního.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 239 s.
- ONDRUŠOVÁ, Marta a kol. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Praktický komentář k zákonu č. 250/2016 Sb. (přestupkový řád) s důvodovou zprávou a základní judikaturou.* Praha: Leges, 2018, 776 s.
- PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo.* Praha: Leges, 2017, 448 s.

- PRÁŠKOVÁ, Helena. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Praha: C. H. Beck, 2013, 446 s.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, 782 s.
- SLABÝ, A., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Zákon o odpovědnosti za přestupky: Praktický průvodce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, 476 s.
- STRAKOŠ, Jan. *Zákon o některých přestupcích. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 240 s.
- ŠKUREK, Martin. *Evropské správní právo trestní a postihování přestupků v ČR*. Praha: Leges, 2015, 224 s.

Právní předpisy a související dokumenty

- zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění zákona č. 65/2017 Sb.
- zákon č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

- Evropský soud pro lidská práva: Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8.6.1976, *Engel proti Nizozemí*, č. 5100/71 a další.
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 3 As 57/2004-39 (č. 5/2006 Sb. NSS)
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 4. 2006, sp. zn. 6 As 23/2005-66
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. 1 As 26/2007-60
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2007, sp. zn. 4 Afs 23/2003-112
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. 9 As 7/2009-76
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2010, sp. zn. 5 As 65/2009-39
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 8 As 82/2010-55 (č. 2291/2011 Sb. NSS)
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 3. 2011, sp. zn. 5 As 37/2010
- Městský soud v Praze: Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. 1 A 24/2010-22 (č. 2446/2011 Sb. NSS)
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 9 As 88/2010-89
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. 6 As 57/2012-28
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 7. 2014, sp. zn. 4 As 77/2014-33
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2015, sp. zn. 8 Afs 25/2012-351
- Ústavní soud: Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03

Články

- MATES, Pavel. Analogie ve správním právu. *Správní právo*, 2011, Praha: Ministerstvo vnitra, s. 342–353
- MATES, Pavel. K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. *Právní rozhledy* [online databáze], roč. 3/2017, s. 77 [citace 20. ledna 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- MATES, Pavel, ŠEMÍK, Karel. Společenská škodlivost jako znak přestupku. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2021, roč. 4/2021, s. 30, [cit. 20. února 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- PEŘINOVÁ, Eva. Správněprávní trestání mladistvých v režimu přestupkového zákona. *Správní právo*, 2011, č. 4, s. 209–214
- PRŮCHA, Petr. K pojetí správněprávní odpovědnosti a správního trestání. *Správní právo*, roč. 47, 2014, Praha: Ministerstvo vnitra, č. 1–2, s. 16–27

Ostatní

- Český statistický úřad: *Počet obyvatel v obcích a ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností ke dni 1. 1. 2021*. 30. dubna 2021. czso.cz, [cit. 20. 02. 2022]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112021>>.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- Důvodová zpráva k zákonu č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích
- Ministerstvo vnitra ČR. *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (3. doplněná verze, aktualizovaná ke dni 1. února 2022)*. mvcr.cz, [cit. 20. 02. 2022]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/clanek/zakon-o-odpovednosti-za-prestupky-a-rizeni-o-nich-ucinny-od-1-7-2017.aspx>>.
- Světová zdravotnická organizace: *Preambule Ústavy Světové zdravotnické organizace* [cit. 20. 02. 2022]. Dostupné na <https://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf>.

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce s názvem „Mladistvý jako subjekt přestupků proti občanskému soužití“ se zabývá správněprávní odpovědností mladistvého pachatele přestupků se zaměřením na přestupky proti občanskému soužití podle zákona č. 251/2016 Sb., přestupkovým řízením s mladistvým pachatelem a jeho specifiky a správním trestáním mladistvých osob v rámci řízení o přestupku. Cílem této diplomové práce je analýza a zhodnocení současné hmotněprávní úpravy přestupkové odpovědnosti mladistvých a posouzení procesněprávní úpravy přestupkového řízení se všemi modifikacemi s mladistvým obviněným v hlavní roli, včetně správního trestání mladistvých. Hlavním záměrem práce je posouzení, zda je současná hmotněprávní úprava ve vztahu k mladistvému dostačující a zhodnocení efektivity správních trestů, které jsou v řízení o přestupku proti občanskému soužití ukládány mladistvému pachateli. Vedlejším cílem je zhodnocení četnosti páchaní přestupků proti občanskému soužití ve správních obvodech měst Kolín, Kutná Hora a Čáslav.

Cílem této práce je odpovědět na otázku, zda je současná hmotněprávní úprava přestupkové odpovědnosti mladistvých dostačující a zda je četnost páchaní přestupků mladistvými pachateli vysoká. Na základě svých zjištění navrhuje autorka práce přijetí nové právní úpravy ve formě samostatného zákona o odpovědnosti mladistvých za přestupky a řízení s nimi, což odůvodňuje větší přehledností a orientací v zákonných ustanoveních. Samostatný zákon upravující odpovědnost mladistvého za přestupky by také dle závěrů v této práci vyplnil mezery v právních předpisech, čímž by došlo k menšímu využívání institutu analogie s trestním právem. Co se týče správních trestů, které jsou ve vztahu k mladistvému modifikovány, navrhuje autorka zakotvení povinnosti platit výši pokuty z peněžních prostředků náležejících mladistvému, neboť pouze v takovém případě bude mít uložený trest vzhledem k pachateli zamýšlený efekt. K možnému výčtu správních trestů, jež mohou být mladistvému pachateli uloženy, navrhuje autorka přidat rovněž trest obecně prospěšných prací, který bude mít dle jejího názoru na nezletilého pachatele větší výchovný účinek než ostatní správní tresty zakotvené současnou právní úpravou.

Předložená práce je zpracována dle účinné právní úpravy přestupků a řízení o nich, s využitím důvodových zpráv k zákonům, komentářové literatury a publikovaných odborných článků. V práci jsou zpracovány statistické údaje týkající se četnosti páchaní přestupků v rámci jednotlivých agend zmíněných obecních úřadů. Autorka předkládané práce se zamýšlí nad správními tresty uloženými mladistvým obviněným v letech 2018 až 2021, přesněji řečeno

posuzuje efektivitu ukládaných správních sankcí, tedy naplnění výchovného, preventivního a částečně i represivního účelu.

Klíčová slova: správní právo, trestání, přestupek, odpovědnost, občanské soužití, mladiství, řízení o přestupku, správní trest

Abstract

The compiled diploma thesis called „Juvenile as the offender of the torts against civil cohabitation“ deals with juvenile offenders and their administrative liability for offenses against civil cohabitation according to Act No. 251/2016 Coll., infringement proceedings with a juvenile and its modification due to age of the offender. The thesis also follows up administrative punishment of juveniles. The main goal of this diploma thesis is the analysis and the assessment of current legislation related to the administrative liability of juvenile delinquents for administrative offenses committed by them, their punishment and modified infringement proceedings. The thesis concerns substantive law as well as procedural law, with modifications in relation to juvenile offenders. The main and principal purpose of this thesis is to assess whether the current substantive law in relation to juveniles is sufficient and to evaluate the effectiveness of administrative punishment imposed on juveniles offenders. The secondary aim of the thesis is evaluation of the frequency of offenses against civil cohabitation in the administrative districts of Kolín, Kutná Hora and Čáslav.

The aim of the presented thesis is to answer the question whether the current substantive law concerning to administrative liability of juveniles is sufficient and whether the frequency of offenses committed by juvenile offenders is high. On the basis of all author's findings, the author proposes the adoption of new legislation in the form of a separate act focused on the liability of juveniles for administrative offenses and proceedings with them which the author justifies by greater clarity and orientation in the legal provision. According to the conclusions in this thesis, a separate act regulating juvenile liability for administrative offences would also fill all the gaps in legal regulations which would reduce the use of the institute of analogy. With regard to administrative modified penalties in relation to the juvenile, the author proposes to enshrine the obligation of the juvenile offenders to pay the fine from their assets because only in that case the imposed sentence will have the intended effect in relation to the offenders. To the list of possible administrative penalties that may be imposed on a juvenile offender, the author proposes to add a community service penalty which in her opinion will have greater educational effect on juvenile offender than other administrative penalties enshrined in current legislation.

The presented diploma thesis is processed according to the actual legal regulation of administrative offenses and proceedings concerning them, using explanatory memorandums, commentary literature and published articles. The thesis deals with statistical data concerning the frequency of offences withing the individual agendas of the mentioned municipal

authorities. The author of the presented thesis considers the administrative sentences imposed on juvenile defendants in the years 2018 to 2021, more precisely, she assesses the effectiveness of the imposed sanctions, the fulfillment of the educational, preventive and partly also repressive purpose.

Key words administrative law, punishment, administrative offence, liability, civil cohabitation, juveniles, infringement proceedings, administrative punishment